

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

21^E JAARGANG

WOENSDAG 1 JANUARI 1936

No. 1044

COMMISSIE VAN REDACTIE:

P. Lieftinck; N. J. Polak; J. Tinbergen; F. de Vries en
H. M. B. A. van der Valk (Redacteur-Secretaris).

Redactie-adres: Pieter de Hoeweg 122, Rotterdam.
Aangetekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagina's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 16,—. Abonnementsprijs Economisch-Statistisch Maandbericht f 5,— per jaar. Beide organen samen f 20,— per jaar. Buitenland en Koloniën f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Leden en donateurs van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad en het Maandbericht gratis en een reductie op de verdere publicaties.

INHOUD.

	Blz.
REDE VAN DEN VOORZITTER VAN DE KAMER VAN KOOP- HANDEL EN FABRIEKEN VOOR AMSTERDAM.....	2
Invoerrechten, contingentering en deflatiepolitiek door Mr. P. A. Blaisse	3
De toekomst van Rotterdam door C. Vermey	5
Regeringsbemoediging met de fabricage en handel van spijsolie door Dr. J. F. van Moorsel	6
De situatie op de tarwemarkt door A. P. Schilthuis ..	8
Het hypotheekbedrijf door Prof. Dr. W. C. Mees R.Azn.	10
INGEZONDEN STUKKEN :	
Het Zwitsersche hotelplan en het internationaal prijs- niveau door J. A. Coltof met Naschrift van Dr. H. M. H. A. van der Valk	11
MAANDLIJFERS:	
Productie der Steenkolen-, Bruinkolen- en Zout- mijnen	12
ONTVANGEN BOEKEN	12
STATISTIEKEN	13—16
Geldkoersen. — Wisselkoersen. — Bankstaten.	

31 DECEMBER 1935.

Gedurende deze korte berichtperiode zijn de middelen op de geldmarkt eerder aan den ruimen kant gebleven. Van eenige spanning met het oog op de jaarswisseling is nog niet veel te bemerken. Dat de rente voor privaat-disconto het grootste gedeelte van de week $3\frac{1}{4}$ à $3\frac{3}{8}$ pCt. noteerde, is meer toe te schrijven aan het feit, dat men wilde afwachten, hoe de gebeurtenissen in Frankrijk zich zouden ontwikkelen. Nu naar het schijnt het gevaar voorloopig weder minder urgent is, viel er een verdere teruggang van den prijs voor drie-maands-bankaccepten waar te nemen. Voor afdoeningen, die nog in dit jaar moeten plaats vinden, werd tenslotte $3\frac{1}{8}$ pCt. genoteerd, per begin 1936 3 pCt. Halfjaars papier noteerde $3\frac{1}{8}$ pCt., jaars $3\frac{3}{8}$ pCt. Over het algemeen schijnt men toch nog meer geporteerd te zijn voor korte beleggingen dan voor investeringen op langere termijn; verrassingen in de toekomst houdt men schijnbaar niet voor uitgesloten. Call bleef gezocht; de prijs liep op tot 3 pCt. Prolongatierente bleef vast, $3\frac{3}{4}$ —4 pCt.; gisteren werd echter weder $3\frac{1}{4}$ pCt. genoteerd.

* * *

De wisselmarkt werd zeer beïnvloed door den loop van de politieke gebeurtenissen in Frankrijk. Aanvankelijk liep de koers van den Franschen Frank sterk achteruit en kwam van 9.72½ op 9.69¼; de betrekkelijk gunstige afloop van de verhandelingen in de Fransche kamer deed een reactie ontstaan waardoor de koers tot 9.74 opliep. £/Fr. Frs., die tot 74.90 waren gestegen, sloten op 74.50, \$/Fr. Frs. na 15.19 15.12½. Ponden liepen hier te lande van 7.27½ op 7.26 terug. Dollars van 1.47¹⁴/₁₆ op 1.47⁵/₁₆. De \$/£ koers werd op ca. 4.93 gehouden. Belga's zakten in van 24.87 op 24.81. Zwitsersche Franken, die voorbijgaand 47.97 noteerden, sloten op 47.91. Marken eerder lager 59.25. In de verschillende soorten Sperrmarken was weinig beweging. Uiteindelijk lagen de koersen eerder iets hooger. Canada \$ 1.46¼. Argentijnsche Pesos 39.75. Met ingang van 1 Januari zal in Zanzibar in plaats van de Rupee een Oost-Afrikaansche munt-eenheid worden ingevoerd. De omrekening is vastgesteld op 1½ Oost-Afrikaansche Shilling per Rupee. Twintig Oost-Afrikaansche Shillingen zijn gelijk aan een Pond Sterling.

De rustiger toestanden hebben ook de marges op de termijnmarkt doen terugloopen. Ponden op éénen drie-maands-levering noteerden tenslotte 2¼ resp. 9¼ c. agio, Dollars ½ resp. 2¼ c. Het disagio op de Fransche Franken is tot 6 resp. 13 p. teruggelopen.

Op de goudmarkt zijn tegen het einde der week de prijzen een weinig opgelopen; tenslotte waren de noteeringen echter weder lager. Baren levering Amsterdam f 1650, levering Londen f 1649.50.

Eagles 2.49½, Sovereigns 12.28 en Gouden Tientjes 10.12½. Marken bankpapier 34.25, Marken zilver 38.

REDE VAN DEN VOORZITTER VAN DE KAMER VAN KOOPHANDEL EN FABRIEKEN VOOR AMSTERDAM.

Aan de Nieuwjaarsrede van den heer Gottfr. H. Grone, Voorzitter van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam, ontleenen wij het volgende:

Nederland en de wereldmarkt.

De afsluiting van de wereldmarkt zien wij maar al te zeer ook in ons land, waar sinds het intreden van de crisis kunstmatig een specifiek binnenlandsch prijzenpeil is ontstaan. Met groeiende bezorgdheid vraagt het bedrijfsleven zich dan ook af, of Nederland wel voldoende gereed is om zijn plaats op de wereldmarkt te hernemen, indien de toestanden daar hoop op een verlichting van den crisistoestand blijven wettigen. Met andere woorden of wij in de jaren van crisis en depressie, die achter ons liggen, ons kostenpeil voldoende bij het gedaalde prijzenpeil hebben aangepast, zoodat wij goedkoop genoeg voortbrengen om in het buitenland mee te dingen. Het antwoord stelt teleur. Telkens uitgaand van een stand van 1929 = 100, vindt men voor het verhoudingsgetal voor groothandelsprijzen van afgewerkte producten in September jl. 67,67, vergeleken met een kosten van het levensonderhoud van 81,34. Men kan dus bezwaarlijk een voldoende aanpassing bereikt achten, aangezien hieruit blijkt, dat de in 1929 aanwezige spanning tusschen de groothandelsprijzen van fabriekaten en kosten van levensonderhoud nog toenam. De dringend noodige verlaging van tal van overheidsheffingen bleef uit. In plaats van belastingvermindering kregen wij verzwaaring. Crisiswetgeving en ordening veroorzaakten verdere verstarring, waar bewegelijkheid in ons economisch bestel levenselisch is. Nog verdere verstijving van onze voortbrengingskosten dreigt, indien zou worden overgegaan tot sterkere handelspolitieke bescherming ter wille van een van overheidswege bevorderde industrialisatie.

Als lichtpunt zie ik daartegenover, dat de straks te bespreken internationale prijsstijging aan onze deflatiepolitiek tegemoet komt, doordat zij ons een kans biedt om binnen korteren tijd en met minder opofferingen het evenwicht tusschen kosten en prijzen te bereiken, dan anders het geval zou zijn geweest.

Het merkwaardige van de internationale herstelverschijnselen, die men meende waar te nemen, was intusschen, dat zij niet alleen samenvielen met ernstige staatkundige verwickelingen, doch deze laatste zelfs als een belangrijke oorzaak van het verbeteren der conjunctuur moesten worden beschouwd. Zelfs de oorlog tusschen Italië en Abessinië en zijn nevenwerkingen hebben in verschillende bedrijfstakken, althans aanvankelijk, tot grootere omzetten geleid. Maar in zoover bewapening en oorlogsgevaar de bedrijvigheid in het achter ons liggende jaar verhoogden, ligt daarin tevens een groote kans op nieuwen terugval. Hetzelfde geldt voor de kunstmatige vergroting van de bedrijvigheid, waarin met name Duitschland uitmunt.

Aan den anderen kant meen ik, dat met name in de verbetering der Engelsche conjunctuur verschillende gezonde elementen schuilen. De Engelsche economische politiek kenmerkt zich door rustigen gang, hetgeen door den conservatieven aard van het bedrijfsleven wordt ondersteund. Ook in het voor speculatieve bewegingen zooveel vatbaarder Amerika schijnt geleidelijk meer vastheid in den bedrijfsgang te komen. Verder kwam een prijsverhoging van voortbrengselen van bodem en veteelt aan een aantal overzeesche grondstoffenlanden ten goede. Tegen den achtergrond van die verschijnselen stond een opmerkelijke vastheid van de verhoudingen tusschen de belangrijkste valuta's, die, op een feitelijke stabilisatie neerkomend, de voorbereiding voor een formeel herstel van de internationale waardevastheid van de munt kan vormen.

Monetaire toestand.

Van een herstel der vastheid in de muntverhoudingen bleven wij, wat den formeelen kant betreft, ver verwijderd. De verklaring van den Belgischen eersten minister Van Zeeland dienaangaande in April van het afgelopen jaar en de aanbeveling van het in Juni gehouden congres van de Internationale Kamer van Koophandel betreffende stabilisatie van de valuta's op goudbasis, vonden evenmin als de latere Fransche pogingen in dien geest haar neerslag in monetaire wetsmaatregelen van de daarvoor in aanmerking komende landen. Desniettemin meen ik te mogen vaststellen, dat de feitelijke verhoudingen in den loop van 1935 gunstiger voor stabilisatie werden.

Zoo vernamen wij van een klaarblijkelijk in onderling

overleg tegenaan der speculatie door de belangrijkste centrale banken, terwijl volgens verklaringen van den Amerikaanschen minister Morgenthau voorwaarden voor behoud van de waardevastheid van dollar en pond zouden zijn geschapen. De schommelingen in de wisselkoersen, die in den loop van 1934 geleidelijk kleiner werden, bleven gedurende het thans geëindigde jaar zoo beperkt, dat de onderlinge waardevastheid inderdaad aanwezig mocht worden geacht. Hoewel men, alles tezamen genomen, dus van een toenadering tusschen de sterling-dollar groepen en het overschot van het goudblok kan spreken, ligt het voor de hand, dat een stabilisatie de facto den handel lang niet die waarborgen kan bieden als een definitief internationaal herstel van de valuta's op den grondslag van het goud.

Terwijl de betrekkelijke rust in de internationale valuta-verhoudingen, die zich in den loop van het achter ons liggende jaar ondanks de schokken door de Belgische devaluatie, staatkundige botsingen en andere gebeurtenissen daaraan toegebracht, vrijwel handhaafde, gunstig voor het bedrijfsleven was, ging dit in verschillende landen onder een verhooging van den rentestand gebukt. Op het eind van het jaar was het disconto in Nederland, Frankrijk, Denemarken, Nederlandsch-Indië en Italië hooger dan aan het begin.

Ordening.

Ook bij ons wordt als geneesmiddel tegen de ongunstige conjunctuur „ordening” aanbevolen, waarbij men de betrekkelijke welvaart van het tijdperk vóór de crisis over het hoofd ziet. Gelet op den vorm kan men dit streven omschrijven als een stelsel, dat den ondernemer op het stuk van de voorwaarden, waaronder hij zijn bedrijf zal mogen leiden — loon, arbeidsduur, prijzen, leveringsvoorwaarden enz. — sterker dan tot nu toe tegenover zijn binnenlandsche concurrenten, personeel en verbruikers aan banden legt. Let men daarentegen meer op het wezen van de zaak en op de bedoelingen van de ijverars voor ordening, dan blijkt het streven neer te komen op beveiliging van rendabiliteit van de bedrijven door uitschakeling van lastige concurrentie. Aldus ordening met als gevolg prijsverhoging, terwijl de ordening die wij kunnen gebruiken is rationeële voortbrenging op een verlaagd kostenpeil.

Als specifieke ordeningswetten noem ik de Bedrijfsradenwet en de Wet op het algemeen verbindend en onverbindend verklaren van ondernemersovereenkomsten, ook aangeduid als de Nederlandsche kartel-wet. Binnenkort zullen voorschriften voor de toepassing van de laatste wet worden openbaar gemaakt. Een aantal vormen van ordening, die nochtans diep in ons maatschappelijk en economisch leven ingrijpen, liggen echter buiten deze twee wetsgebieden. Zoo de regelingen, die op grond van de Landbouwcrisiswet tot stand kwamen: de centrale crisisorganisaties, de provinciale organisaties en de tarwe-organisaties met haar talrijke onderdeelen. Daarnaast staat de poging tot ordening in de binnenscheepvaart met behulp van de Wet betreffende de evenredige vrachtverdeling en het voornemen tot coördinatie van het verkeer, waartoe de Regeering in het bezuinigingsontwerp een nog te bespreken machtiging verkreeg.

Ook in andere bedrijfstakken werden pogingen tot ordening ondernomen, die niet steeds rechtstreeks op den grondslag van wettelijke bepalingen stonden. Ik vermeld als voorbeelden het voornemen tot reglementeering van den autohandel en dat tot het regelen van de voortbrengings- en afzetverhoudingen in de baksteenijverheid, omtrent welk laatste, ondanks een afwijzend referendum, nog onzekerheid bestaat. Verder de op 1 September in werking getreden Nederlandsche Textielconventie, de plannen betreffende het slagersbedrijf, die den geheelen vee- en vleeschhandel bestrijken, het plan Crucq aangaande saneering van het klompenmakersbedrijf, de invoering van een stelsel van licenties voor wasscherijbedrijven en dergelijke door de Saneeringscommissie voor de Waschindustrie, de oprichting van een centraal lichaam De Nederlandsche Bakkerij Stichting en de pogingen tot saneering van het sleepvaartbedrijf. In sommige dezer gevallen stond de Wet op het verbindend verklaren echter duidelijk op den achtergrond. In dit verband herinner ik verder aan de hardnekkig voortgezette pogingen tot het scheppen van een bindende overeenkomst in de sigarettenuijverheid, waarbij zich het merkwaardige geval voordoet, dat bij slagen een feitelijk monopolie in handen zou komen van in hoofdzaak buitenlandsche belanghebbenden.

Terwijl de Wet op de verbindend verklaring uitsluitend op de economische verhoudingen in het bedrijfsleven betrekking heeft, beweegt de Bedrijfsradenwet zich op sociaal gebied door te bepalen, dat bedrijfsraden kunnen worden ingesteld, die bevoegd zijn tot het ontwerpen van regelin-

gen betreffende de arbeidsvoorwaarden in den ruimsten zin en het bevorderen van al die maatregelen, welke de goede verstandhouding tusschen werkgevers en arbeiders in het bedrijf kunnen versterken¹⁾.

Hoewel wij met de toepassing van de Bedrijfsradenwet nog aan het begin staan, wordt de aandrang reeds sterker om deze behalve met een sociale, tevens met een economische taak te belasten. Dit is een ongewilde en ongewenschte ontwikkeling, omdat hierdoor de kans wordt vergroot op beïnvloeding van het bedrijfsleven buiten de verantwoordelijke leiding om.

Nederlandsch-Indië.

De cijfers van de handelsbeweging leiden naar mijn meening tot de conclusie, dat in de eerste negen maanden van het afgelopen jaar het beginnende herstel, dat 1934 te zien gaf, zich niet verder heeft voortgezet. De ruilvoet met het buitenland werd eerder iets ongunstiger en het uitvoeroverschot daalde. Een voortgezette toeneming van het belang der Buitengewesten ten opzichte van Java is eveneens uit de cijfers af te lezen. Vermoedelijk werd de toestand in het laatste kwartaal door de prijsstijging van een aantal uitvoerproducten iets gunstiger. Verder schijnen verschillende factoren, waarvan ik met name noem de verbeterde positie van de suikerindustrie tengevolge van de vermindering der oude voorraden en den te verwachten aanzienlijk grooteren aanplant in 1936, de belofte in te houden, dat het afgelopen jaar slechts een tijdperk van tijdelijke stagnatie in het herstelproces van Nederlandsch-Indië zal beteekenen. Daarnaast moet echter rekening worden gehouden met een aantal minder gunstige factoren, als de steeds moeilijker wordende positie van de tabakscultuur op Java en de te verwachten kleinere rubber- en theeproducties door sterkere restrictie.

Ter aanduiding van de wijzigingen, die de crisis in de positie van Nederlandsch-Indië in het internationale verkeer bracht, moge hier nog worden vermeld, dat, terwijl het volume van den wereldhandel van 1929 tot 1934 met ongeveer 25 pCt. daalde, de uitvoer uit Nederlandsch-Indië slechts met 10 pCt. afnam. Naar de waarde gerekend, daalde de uitvoer van Nederlandsch-Indië echter iets sterker dan de wereldhandel.

Van de verleden jaar tot uiting gekomen verschijnselen, die op een stijgende activiteit in de toekomst duiden, wijs ik voorts op den naar hoeveelheid en waarde gestegen invoer van ijzer en ijzerwaren, alsmede van machines en werktuigen, welke stijging in de Buitengewesten aanzienlijk grooter was dan op Java. Hierin komt ongetwijfeld tot uiting de eenigszins verbeterde positie van enkele exportcultures, die daardoor een begin konden maken met het inhalen van den achterstand in de vernieuwing van haar bedrijven. Ten deele houdt dit ook verband met de voortschrijdende industrialisatie van Nederlandsch-Indië.

Een zekere stabilisatie schijnt te zijn ingetreden in de economische crisispolitiek der Regeering, waarvan het rijstijnvoerverbod en de contingentteering de hoeksteen bleven. Nieuwe maatregelen van algemeen aard waren weinig talrijk. Vermeld moge slechts worden de Handelscontrole-Ordonnantie 1935, die de Regeering de bevoegdheid gaf in te grijpen, als door bijzondere oorzaken de prijzen van noodzakelijke levensbehoeften sterk zouden stijgen. Een aantal oude contingentteeringen werd vernieuwd en eenige nieuwe werden afgekondigd. In de meerderheid dezer gevallen werden landencontingenten ingesteld, waarbij met de behoefte van Nederland rekening werd gehouden. „Bedrijfsreglementeering” in den zin der Ordonnantie van 1934 geldt thans voor de volgende belangrijke bedrijven, de machinale sigarettenindustrie, metaalgieterijen en drukkerijen. Voorts werden wetsontwerpen ter bescherming van de Nederlandsche vlag in de kustvaart ingediend. Eveneens is een wetsontwerp aanhangig, bij hetwelk aan Nederlandsch-Indië zekere retorsie-bevoegdheden worden toegekend in overeenstemming met de desbetreffende voor Nederland geldende wet.

Het ligt in de bedoeling der Regeering er naar de mate harer krachten toe mede te werken handel en bedrijf weer vrij te maken. Zij moge daarbij bedenken, dat iedere be-

¹⁾ Op het oogenblik zijn bedrijfsraden ingesteld in het boekdrukkers- en rasterdiepdrukbedrijf, de sigarennijverheid, het schildersbedrijf, het stucadoorsbedrijf, het chemigrafisch bedrijf en het kappersbedrijf, terwijl de wenselijkheid van het instellen van een bedrijfsraad in het bloembollenbedrijf en het landbouwbedrijf in Westelijk Noordbrabant en Zeeuwsch Vlaanderen onder het oog wordt gezien. Vervolgens komen vermoedelijk het mijnbedrijf, benevens de tuinbouw in Zuidholland en Noordholland aan de beurt.

scherming en iedere ordening onvermijdelijk „verkregen rechten” vestigen en verstarring in het leven roepen. Er moet dan ook veel meer weerstand worden overwonnen om tijdig een beschermenden maatregel op te heffen, dan er tevoren moeilijkheden te overwinnen waren om zulk een maatregel in te stellen. De kracht, die noodig is om tegen den stroom der „vested interests” op te roeien, zal zich in de toekomst moeten ontplooien. Heden schijnen wij nog niet zoo ver te zijn en het heeft zeer de aandacht getrokken, dat de rubberbandenindustrie, in het leven geroepen met abnormalen steun in den vorm van rubberlicenties, onlangs nog verder is gesteund door contingentteering van den invoer van rubberbanden.

De tijd schijnt thans rijp om aan afschaffing van het rijstijnvoerverbod te gaan denken. Niet alleen is het prijsverschil tusschen binnenlandsche en ingevoerde rijst door de aanzienlijke prijsstijging op de internationale rijstmarkt in het afgelopen jaar aanzienlijk verminderd, waarmee het rijstijnvoerverbod zijn bestaansrecht ten deele verloor, maar vooral heeft het handhaven van de binnenlandsche prijzen — er is zelfs eenige stijging tegenover 1933 — een zekere spanning teweeggebracht, die naar mijn meening vermeden had kunnen worden, als men een geleidelijke aanpassing van het binnenlandsche aan het buitenlandsche prijsniveau had nagestreefd. Terwijl prijzen, loonen en totale geldinkomsten verder daalden, bleef de rijstprijs onveranderd. Het rijstijnvoerverbod plaatste zoodoende het grondbezittende en rijstproduceerende deel der bevolking tegenover loontrekkers en semi-loontrekkers in een bevoorrechte positie. Verschillende feiten, cijfers en uitlatingen van officieele zijde wijzen hierop. Vooral in de allerlaagste en allerbreedste sfeer dier loontrekkers in dessa's en steden, trad de uitputting van de reserves aan den dag, zich uitende in inkrimping van den handel, daling der prijzen van de producten der binnenlandsche nijverheid en zeer scherp gevoelde geldschaarste. Terwijl het verhoudingsgetal voor de prijzen van ingevoerde levensmiddelen van September 1934 tot September 1935 daalde van 78 tot 76 (1913 = 100) en de kosten van voeding van een Europeesch gezin in overeenstemming daarmede van 90 tot 86, stegen de kosten van voeding der inheemsche bevolking van 61 tot 62. Neemt men daarnaast in aanmerking, dat de prijzen van textielgoederen, mede onder den invloed der contingentteeringsmaatregelen, relatief hoog bleven, dan is het niet te verwonderen, dat de op Java ingevoerde hoeveelheden katoentjes scherp daalden en dat bijvoorbeeld het verbruik van petroleum, zout en geslacht vrij sterk afnam.

De oogsten van de voornaamste voedselgewassen waren zeer ruim. De per hoofd voor verbruik beschikbare hoeveelheid rijst was zeker even groot als in de jaren vóór de crisis en ook de oogsten van maïs namen nog gestadig toe. De klachten over gebrek en nood, die af en toe uit sommige streken en omtrent bepaalde bevolkingsgroepen worden vernomen, moeten dus andere oorzaken hebben dan een kwantitatief tekort. Mij lijkt de veronderstelling niet gewaagd, dat deze grootendeels het gevolg zijn van de onvoldoende aanpassing der prijzen van voedselgewassen tengevolge van het rijstijnvoerverbod.

INVOERRECHTEN, CONTINGENTEERING EN DEFLATIEPOLITIEK.

In de jongste Troonrede vinden wij de zeer belangwekkende mededeeling dat:

„nagegaan zal worden of het mogelijk zal zijn geleidelijk de bestaande contingentteerings-bepalingen te vervangen door andere maatregelen, welke evenzeer steun aan het bedrijfsleven en behoud van werkgelegenheid beoogen, doch die niet het bezwaar meebrengen van een onvermijdelijke en ongewenschte verstarring van den handel.”

Uiterst voorzichtig uitgedrukt en zich welbewust zijnde van de verstrekkende beteekenis dezer woorden, kondigt de Regeering een geleidelijke vervanging der contingentteering door verhoogde invoerrechten aan. Alvorens nu te onderzoeken, of en zoo ja, in hoeverre deze nieuwe richting in onze economische politiek overeenkomt met het deflatiebeleid van het kabinet Colijn diene een kort woord vooraf over contingentteering en invoerrechten in het algemeen.

Met eenige aarzeling heeft Minister Verschuur in October 1931 het ontwerp-Crisisvoerwet ingediend, feitelijk alleen om de noodlottige gevolgen van de devaluatie van het Engelsche Pond t.a.v. de industrie

te ondervangen. Wat biedt de contingententeering voor voordeelen? In de eerste plaats een bescherming der eigen industrie door beperking van invoer om mede te helpen tot behoud van werkgelegenheid en rentabiliteit der bedrijven. Maar bovendien is de contingententeering van groot belang als wapen der actieve handelspolitiek. Als onderhandelingsobject tegenover het buitenland is zij onmisbaar, o.m. ter bestrijding van valutaconcurrentie of dumping, bijv. door een bepaald contingent toe te staan onder de voorwaarde, dat niet tegen dumpingprijzen mag worden geleverd.

Maar er is meer. Op grond van artikel 2 lid 2 der Crisis-invoerwet heeft de Minister de bevoegdheid om voor den invoer van bijzondere contingenten boven de autonome percentages voorwaarden te stellen, welke dienen ter bevordering van normale marktverhoudingen binnenslands. Indien dus een bepaalde tak van industrie in Nederland zekere voorwaarden niet wil accepteren, kan de Minister dreigen extra-consenten toe te staan. Bovendien heeft de Minister altijd de vrijheid, waar een wettelijke regeling t.a.v. dit punt ontbreekt, de contingententeering niet te verleenen of niet te verlengen, indien aan bepaalde voorwaarden niet wordt voldaan; immers dit is een vraag van doelmatigheid. Ons zijn verschillende voorbeelden bekend, waar zodoende aanzienlijke prijsverlagingen zijn doorgevoerd. Men werpt wel eens het bezwaar op, dat dan een te vergaande dictatoriale macht aan den Minister gegeven wordt, welke indruischt tegen de hier heerschende staatsrechtelijke verhoudingen, maar, met de kritiek van het parlement achter de hand, kunnen wij onmogelijk dit bezwaar onderschrijven.

Een ander voordeel, van meer blijvenden aard, is gelegen in het nauwere contact tusschen industrie en handel, door beide dankbaar erkend, met belangrijke positieve resultaten.

Men diene niet te vergeten, dat, dank zij de contingententeering verschillende industrieën zich staande konden houden, hetgeen toch beteekent, dat duizenden arbeiders niet ontslagen zijn. Het is een onbetwistbaar feit voor een ieder, die met het bedrijfsleven op de hoogte is, dat, ook al moge bij talrijke gecontingenteerde artikelen belangrijk grootere hoeveelheden zijn ingevoerd dan toegestaan of het verdragscontingent te ruim zijn geweest, de contingententeering in het algemeen van groote beschermende beteekenis is geweest en nog is.

Wie zich op de hoogte wil stellen van de bezwaren, welke aan de contingententeering verbonden, leze de nota van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Rotterdam van October 1935: „De Werking van de Crisisinvoerwet”.

De Zinsnede uit het voorwoord dat: „zij geenszins bedoelt den lezer een vooropgezette „meening harerzijds aan te bieden” vermag niet op zij te stellen het daadwerkelijk, zeer eenzijdig karakter der uiteenzetting omtrent de werking der contingententeering. Ondanks belangwekkend cijfermateriaal doet deze eenzijdigheid groote afbreuk aan de waarde van het betoog, hoezeer ook het belang van Rotterdam meebrengt de contingententeering af te keuren en te becritisieren. O.i. hebben minder de contingententeeringen dan wel de betalingsmoeilijkheden met Duitschland bijgedragen tot een achteruitgang van Rotterdam.

Toch erkennen ook wij verschillende der opgesomde bezwaren. De natuurlijke stroefheid van uitvoering met alle formaliteiten; de verstarring der verhoudingen bij den invoerhandel, waarbij wij o.m. op het oog hebben de verdeling der consenten over de verschillende landen en de verschillende importeurs, waarvan een overzicht dikwijls heel lastig te krijgen is; de consenten van het eene land zullen snel zijn uitgeput, terwijl het andere land nog open staat maar den importeur geen belangstelling biedt; en tenslotte zien wij helaas maar al te vaak een eenigszins willekeurige uitdeeling der consenten door het Crisisinvoerbureau.

Onzerzijds is het belangrijkste bezwaar, dat de verdeling der consenten op basis van den status quo plaats vindt. Hierdoor worden immers sommige handelaren gedupeerd, terwijl anderen bovenmatig worden bevoordeeld. Het ware juistere en nadeelen der contingententeering aan alle belanghebbenden gelijkelijk ten goede resp. ten laste te doen komen, gelijk voor sommige artikelen bij overeenkomst is geregeld. Regeeringsinmenging ware hier zeer gewenscht.

Een ander groot gevaar is de vorming van monopolieposities, hetgeen Minister Gelissen bij de behandeling der begroting uitdrukkelijk heeft erkend en strengere observeering noodzakelijk maakt. Maar dat de contingententeering den invoer dermate beknot zou hebben, dat, tengevolge van welke oorzaken dan ook, een tekort, een „overbeperking” zou zijn te constateeren over de geheele lijn van invoer, is onmogelijk vol te houden. Om maar eenige voorbeelden te noemen. Onbevredigend heeft de contingententeering gewerkt t.a.v. leer, haarden en kachels. Zeer bedenkelijk is de toestand voor jute, waar ondanks de contingententeering geleidelijk aan meer is ingevoerd, en voor linnen- en halflinnenstoffen, waar de verdragscontingenten reeds in October uitgeput waren en desalniettemin consenten worden afgegeven alsof dat niets ter zake deed. En zoo zijn er meerdere voorbeelden te noemen.

Gunstig heeft de contingententeering daarentegen gewerkt voor wollenstoffen, tricottage, cement, rijwielen, schoenen en laarzen, kousen en sokken, hoewel men een en ander weer niet moet overschatten.

Het is van groot belang, met betrekking tot deze materie kennis te nemen van een adres van het comité van afnemers van wollenstoffen, begin December 1935 aangeboden aan de Ministers van Financiën en van Handel, Nijverheid en Scheepvaart. Onder de leden van dit Comité bevinden zich uit den aard der zaak vele importeurs van wollenstoffen. Het comité komt tot de conclusie, dat, althans voor de nabije toekomst, algeheele vervanging der contingententeeringen door verhoogde invoerrechten niet is door te voeren en dat een verhoogd tarief van invoerrechten alleen op den duur niet voldoende bescherming biedt tegen invoer, welke wordt gesteund door exportpremies of welke ontaardt in dumping.

De tariefpolitiek wordt ten onzent beheerscht door de wet tot vaststelling van een nieuw tarief van invoerrechten, de z.g. Tariefwet 1934, van 28 Juni 1934, reeds toegepast met ingang van 1 Juli 1934, krachtens Koninklijk Besluit van 15 Juni 1934 op grond van de Machtigingswet van 17 Mei 1934. Zij beoogt slechts een technische herziening van de Tariefwet-Colijn van 1924. Het karakter dezer technische herziening is, dat hiermede geen protectionistische doeleinden worden nagestreefd en dat derhalve het fiscale karakter van het geldend tarief gehandhaafd blijft. Het beoogt een aanmerkelijke versterking der schatkist en het behoort naar de meening der Ministers geen betoog, dat een tarief van invoerrechten, dat mede in de behoeften van de schatkist moet voorzien, niet in aanmerking komt als een tijdelijk werkende afweermaatregel.

Waar contingententeering protectionistisch en van tijdelijken aard is, ziet men onmiddellijk het principiële verschil. Beide methoden om de welvaart in den lande te bevorderen staan naast elkaar, en, — dit wordt maar al te dikwijls vergeten, — zijn van geheel andere orde en behooren ook naast elkaar gehanteerd te worden met overwegingen liggend binnen ieders eigen werkingssfeer. Alleen het feit, dat invoerrechten noodwendig ook protectionistisch werken, heeft tot gevolg, dat de scheiding niet altijd even scherp is en de meningen uiteenloopen over het te gebruiken middel. De keuze mag alleen afhankelijk zijn van de vraag: wat is het directe doel en hoe past het in de algemeene lijn der regeeringspolitiek.

Het doel van hogere invoerrechten blijft voor de

Regeering in de eerste plaats van fiscalen aard, maar voor de eerste maal wordt thans een beroep gedaan op hun beschermende werking. Ingenomen, hoe zonderling het ook moge klinken, is de Regeering nooit geweest met de beschermende werking der tarieven. Als gold het een eerezaak, steeds is het fiscale karakter naar voren geschoven. Nu hooren wij een ander geluid. Thans staat naar de bewoordingen der aangehaalde zinsnede uit de Troonrede de bescherming der industrie op den voorgrond, hoewel de bedoeling zeer zeker in hoofdzaak fiscaal blijft. Op alle mogelijke manieren moet geld gevonden worden om het geweldige gat in de Begroting voor 1936 te stoppen. Voor 1936 is voor invoerrechten een bedrag van f 84 miljoen begroot, hetgeen dus op het totaal der gewone middelen ruim 14 pCt. uitmaakt. Een verhooging van gemiddeld 5 pCt. zou een niet onaanzienlijke versterking der schatkist beteekenen, ongeveer een bedrag van f 30 miljoen uitmaken. De Regeering acht het noodzakelijk op deze wijze dekking te zoeken, maar, past dit — en nu komen wij bij het tweede gedeelte van de door ons bovengestelde vraag — in het algemeene Regeeringsdeflatiebeleid? Een consequente deflatie beoogt toch door een versoberingspolitiek aan te passen aan het buitenland, brengt noodzakelijk mee een aantasten der vaste lasten en prijzen over de geheele linie en in den ruimsten zin van het woord, hetgeen dus meebrengt: verlaging der loonen, verlaging van pensioenen en alle andere periodieke uitkeeringen, verlaging van hoofdsommen van alle schuldvorderingen, verlaging van huren, pachten, renten, prijzen en belastingen.

Zij heeft ten doel een aanpassen aan het wereldkostenpeil om zodoende de concurrentie te kunnen weerstaan en uiteindelijk te komen op een rentabiliteitsbasis der bedrijven. Dat dit systeem veel stof tot critiek heeft doen opwaaien is genoeg bekend; wij zullen er in dit verband ook niet verder op ingaan. Alleen: aanvaardt men de deflatie als methode om Nederland te redden uit een depressie, die in steeds toenemende mate het economisch leven verlamt en de welvaart vermindert, dan mag men toch logischerwijze verwachten — in het midden gelaten de manier van toepassing, de scherpheid der deflatie — dat geen maatregelen worden genomen, welke altijd met deflatie, hoe dan ook toegepast, in strijd zijn en een chaos veroorzaken, tengevolge waarvan het economisch leven moet ontwrichten.

Wij meenen, waar het gaat om verhoogde invoerrechten ter vervanging van contingententeering, op een inconsequentie te moeten wijzen. Verhooging van invoerrechten immers beteekent een hooger prijs voor het buitenlandsche product, tengevolge waarvan de concurrentie op de binnenlandsche markt minder sterk wordt, hetgeen onvermijdelijk een prijsstijging tengevolge heeft en wel over de geheele breedte van invoer. Weliswaar kan door verschillende tegenmaatregelen een te sterke prijsstijging voorkomen worden, waarmede wij o.m. op het oog hebben, dat bijv. overeengekomen wordt, dat buitenlandsche firma's de invoerrechten voor haar rekening nemen, dit neemt niet weg, dat in haar algemeenheid de stelling juist is, dat op zich zelf een tariefpolitiek hogere prijzen op de binnenlandsche markt veroorzaakt. Ook contingententeering kan prijsstijging tengevolge hebben, maar nooit in die mate als bij een krachtig gevoerde tariefpolitiek, aangezien binnen het vastgestelde contingent in beginsel de vrije concurrentie gehandhaafd blijft, hetgeen meebrengt, dat de prijzen zich op een laag niveau kunnen bewegen, wat in overeenstemming is met een deflatiepolitiek. Het is toch bekend, dat bij de onderhandelingen met het buitenland zeer vaak concessies worden gedaan, indien beloofd wordt zonder exportpremies of dumpingprijzen in te voeren. Wij mogen derhalve, aan de hand van de theorie en de practijk, gerust constateeren, dat een vervanging der contingententeering door verhoogde invoerrechten

in strijd is met een richtig deflatiebeleid. De zeer waarschijnlijk te volgen gedragslijn, neergelegd in de Regeeringsverklaring van den 3den Dinsdag van September j.l., laat wederom een zekere inconsequentie zien, waarvan de politiek van het zittend kabinet ook op ander terrein niet is vrij te pleiten.

Wij zouden gaarne als slot van dit artikel de volgende korte samenvatting willen geven:

De contingententeering dient vooralsnog gehandhaafd te blijven, waar deze een onmisbare steun is voor het Nederlandsche bedrijfsleven. Verhooging der tarieven is echter momenteel zeer wel te verdedigen om een soepele hanteering der contingententeering mogelijk te maken als hulpmiddel voor verruiming van den export, zonder dat het Nederlandsche bedrijfsleven hiervan schade ondervindt; als onderhandelingsobject kunnen tarieven nooit gebruikt worden in verband met de werking der meestbegunstigingsclausule en de onmogelijkheid van differentiatie naar de herkomst van uit verschillende landen ingevoerde artikelen. Maar bovendien is de contingententeering onmisbaar tegenover landen, die, hetzij met sterk gedeprecieerde valuta hier te lande concurreren, hetzij met hooge exportpremies of dumpingprijzen te werk gaan. In sommige gevallen echter kan het inderdaad beter zijn de contingententeering door hogere invoerrechten te vervangen, wanneer nl. de gecontingenteerde artikelen niet in voldoende qualiteiten worden vervaardigd en een aanpassing binnen korten tijd niet te verwachten is, alsook in het geval, dat de te steunen industrie aanzienlijk te klein is om in de behoeften der consumenten te kunnen voorzien. In het laatste geval is hoogstens tijdelijke contingententeering gerechtvaardigd.

Mr. P. A. BLAISSE.

DE TOEKOMST VAN ROTTERDAM.

Het is een goede gewoonte aan den vooravond der jaarswisseling het jachtend tempo van het leven even te onderbreken en een oogenblik stil te staan bij de gebeurtenissen, die zich in den ten einde spoedenden tijdkring in persoonlijk en maatschappelijk leven voltrokken. Op Sylvesteravond, welke zich zoo bij uitstek leent tot inkeer, zullen wij in woord en beeld het voornaamste gebeuren aan ons oog voorbij zien trekken. Wij zullen ons dieper wellicht dan tevoren bewust worden, hoè snel de polsslagen van den tijd klopt, hoe de gebeurtenissen zich als het ware verdringen en één indruk zal beklijven: het jaar 1935, crisisjaar in den vollen zin des woords, heeft de talloze problemen, waarmede individu en gemeenschap nu reeds vijf lange jaren worstelen, niet nader tot een oplossing gebracht. De vraagstukken stapelen zich op, de verarring op schier ieder terrein des levens neemt toe, de nood stijgt!

De nood! Ja, dien heeft Rotterdam sterker wellicht dan eenige andere gemeente des lands leeren kennen. Wij behoeven hier niet in bijzonderheden te treden. De stijgende werkloosheid, de onrustbarende groeiende schuldenlast, de armoede, die in talloze gezinnen haar intrede heeft gedaan, er is waarlijk geen cijfermateriaal noodig om dit alles nog eens duidelijk te demonstreeren. De haven, weleer bron van welvaart voor stad, gewest en land, kwijnt. Sterker nog, de welvaart heeft plaats gemaakt voor pauperisme. Want is het anders dan pauperisme, wanneer tallozen nauwelijks weten hoe zij, levend op de grens der ontbering, hun gezin voor ondergang kunnen bewaren? Is het, zoo zouden wij willen vragen, anders dan pauperisme wanneer de tweede stad des Rijks te kampen heeft met permanent geldgebrek en gebukt gaat onder schier ondragelijke lasten, terwijl de Gemeente zelve practisch onder curateele staat?

Er zijn geen lichtpunten. Integendeel, de toekomst voor onze stad is donkerder nog dan een jaar geleden. De jongste devaluatie van het Belgisch betaalmiddel dreigt dat, wat Rotterdam's haven nog rest aan verkeer, verloren te doen gaan. De pijlers, waarop het verkeer in en over onze haven rust, wankelen. Het

massaal vervoer, weleer *de* hoeksteen, toch reeds verminderd door de ontwrichting in het achterland en de sterke autarkische tendenzen, die ertoe leiden, dat de Deutsche Noordzeehavens steeds meer worden *de* aan- en afvoerhavens van erts en kolen, dreigt goeddeels te worden afgeleid naar Antwerpen, dat naast de reeds bestaande maatregelen, beoogend op kunstmatige wijze den natuurlijke goederenstroom in andere bedding te leiden, profiteert van een verdere ontwaarding van de munt. Wat beteekent onder zóó abnormale verhoudingen tenslotte een uitzonderlijk gunstige geografische ligging? Natuurlijke factoren worden opzettelijk uitgeschakeld en functioneeren niet of slechts gebrekkig.

De voorsprong van Rotterdam, dank zij het vooruitziend beleid zijner ondernemers op het stuk eener geperfectioneerde outillage, die Rotterdam een wereld-reputatie bezorgde, wordt steeds kleiner. Antwerpen, welks haven het troetelkind is van gemeentelijke overheid en Landsregeering tezamen, ziet zijn kans en benut haar. Reeds werd een aantal laad- en losbruggen in gebruik gesteld en Antwerpen rust niet. Ook in dit opzicht wordt de uitrusting der haven verbeterd en de jongste statistieken onzer Kamer van Koophandel toonen maar al te duidelijk aan hoe ook het massaal vervoer bezig is zich te verplaatsen. Hier helpt geen aanpassing. De vaste lasten, die als een dood gewicht op de ondernemers in het havenbedrijf drukken, maken het onmogelijk op den weg eener tariefverlaging nog verder voort te gaan zonder ernstig risico voor de ondernemingen. De loonen kunnen niet verder naar beneden, zoolang het „aanpassings“-proces, door de Regeering als *de* panacee aanbevolen, doch door Haarzelf en de gemeentelijke overheid slechts zeer ten deele in practijk gebracht, niet verder krachtig in alle geledingen van onze samenleving doorwerkt. Zóó moeten de ondernemers, wien het waarlijk óók in dezen benarden crisistijd niet aan initiatief en doorzettingsvermogen ontbreekt, werkloos en hulpeloos toezien hoe het levenswerk van henzelf en vorige generaties langzaam maar zeker wordt afgebroken.

Want naast de factoren, die van buitenaf komend, hun funesten invloed doen gelden, zijn er de maatregelen, die de eigen Regeering neemt en die mede oorzaak zijn, dat het verkeer over Nederland's eerste havenstad steeds meer aan beteekenis inboet. En tegenover dit nadeel staat geen enkel voordeel. Ook hier kunnen wij volstaan met te verwijzen naar de belangwekkende overzichten van de hand van Dr. W. F. Lichtenauer, die in dit weekblad regelmatig worden gepubliceerd en aan duidelijkheid niets te wenschen laten.

Men is geneigd zich af te vragen of de Regeering zich, ondanks haar vaak herhaalde platonische verzekeringen van het tegendeel, wel voldoende bewust is van de beteekenis der Rotterdamsche haven als bron van welvaart voor ons *geheele land*. Het is waarlijk nog niet zoo lang geleden, dat in departementale kringen een ontstellend gebrek aan inzicht moest worden geconstateerd waar het gold de rol, die de eerste haven van ons land in ons economisch bestel vervult. Is dit veranderd? Wij durven, ondanks de publicaties, die geregeld in pers en tijdschriften verschijnen, deze vraag niet zonder meer bevestigend te beantwoorden. De wijze, waarop de Regeering reageert op het herhaald en dringend verzoek van ter zake bevoegden om Rotterdam in zijn ongelijken strijd door *tijdelijke* maatregelen te helpen, wekt gerechtvaardigden twijfel. De Regeering toch verwijst hen, die in de Volksvertegenwoordiging voor de Rotterdamsche havenbelangen een lans breken, stereotiep naar de berooide gemeente. In Engeland noemt men een dergelijke handelwijze even karakteristiek als illustratief: „to pass the buck“.

Wij zijn in het algemeen allermint voorstanders noch bewonderaars van regeeringssteun en prefereren verre het in eigen kracht overwinnen van bestaande moeilij-

heden. Maar wij zijn ons bewust, dat consequente toepassing van *dit* beginsel in *dezen* tijd voor de Rotterdamsche haven noodlottige gevolgen moet hebben. *Hier* ligt een taak voor de Regeering, waaraan zij, zonder onherstelbare schade aan vitale landsbelangen toe te brengen, zich kan noch mag onttrekken. Reeds is te veel kostbare tijd verloren gegaan. Eenmaal verloren verkeer wordt niet of slechts ten koste van zeer zware offers herkreten. Wordt hier niet spoedig en op doeltreffende wijze ingegrepen dan zal een bezit van de grootste beteekenis voor ons land, want als zoodanig geldt de Rotterdamsche haven, goeddeels verloren gaan.

De toekomst van Rotterdam is donker. Met bezorgdheid gaan wij de onzekere toekomst tegemoet. Bezorgdheid, die grooter wordt naarmate onze haven aan beteekenis verliest. Moge de Regeering spoedig tot het inzicht komen dat er levensgevaar voor onze goede stad dreigt in het talmen. Er wordt overleg gepleegd, zoo luidde het kortelings van de Regeeringstafel in één der zittingen van de Tweede Kamer. Het Kabinet bedenke, dat Saguntum ten onder ging terwijl de senatoren beraadslaagden! Zij zette thans haar overleg om in daden! Zoo alleen zal Rotterdam den ongelijken strijd kunnen voortzetten met kans op zelfhandhaving. Nog eens, het gaat niet om stedelijke of streekbelangen. Nederland zelf zal slechts paraat kunnen blijven in den economischen strijd indien de Rotterdamsche haven niet gedegradeerd worde tot een zinledig begrip, een herinnering aan voorbij gegane glorie, die voorgoed tot het verleden behoort!

Rotterdam, 29 Dec. 1935.

C. VERMEY.

REGEERINGSBEMOEIENIS MET DE FABRICAGE EN HANDEL VAN SPIJSOLIE.

Nu het orderingsvraagstuk zooveel belangstelling heeft, is het misschien wel belangwekkend eens de aandacht te vestigen op het feit, dat een gedeelte van de Nederlandsche handel en industrie in de laatste jaren reeds in meerdere of mindere mate is geordend op grond van de landbouwcrisis- en contingenteringsmaatregelen.

Ik denk hierbij aan de binnenlandsche graanhandelaars, die gewend waren tarwe van de boeren te koopen, en nu ingeschakeld tarwe-opslaghouder van een Gewestelijke Tarwe-organisatie zijn; aan de baconfabrikanten, die volgens het bekende baconcontract werkten; aan de margarinefabrikanten; aan de meelfabrikanten; en aan zoovele andere takken van handel en industrie, die in hun bedrijf hebben zien ingrijpen.

Een zeer sprekend voorbeeld vindt men ook in de spijsolie-industrie en -handel.

De daling van de boter- en kaasprijzen op de wereldmarkt en de daaruit voortvloeiende noodtoestand in de Nederlandsche melkveehouderij, was voor de Regeering reden de Crisis-Zuivelwet 1932 in het leven te roepen.

Bij de behandeling van deze wet in de Kamers werd door den toenmaligen Minister van Economische Zaken en Arbeid, Mr. T. J. Verschuur, uitdrukkelijk verklaard; dat sla- en raapolie e.d. voor consumptiedoeleinden onbelast zouden blijven¹⁾, waardoor een reeds jarenlang bestaande Nederlandsche industrie voor een diep ingrijpen in haar bedrijf bespaard zou blijven.

Voor een dergelijk ingrijpen was ook geen reden aanwezig. De oliëfabrikanten — ook thans — en aanvankelijk ook de Regeering, stonden op het standpunt, dat slaolie een product is, dat niet of nauwelijks een vervangingsproduct voor boter, margarine of andere eetbare vetten genoemd kan worden. Slaolie wordt gebruikt voor de sla, daarnaast in kleinere hoeveelheden voor het bakken van visch, oliebollen en derge-

¹⁾ Memorie van Antwoord 20 Mei 1932, pag. IX. Hand. Tweede Kamer, bladz. 2559.

lijke, voorts in mayonnaise, tenslotte slechts in beperktere mate in de Hollandsche keuken voor bakken, braden enz., daarnaast voor bakkers- en industriedoel-einden.

Zoolang dus geen verschuiving van de consumptie in de richting van olie plaats vond door het Regeeringsingrijpen in de andere vetsoorten, was er geen aanleiding voor bijzondere maatregelen.

Een dergelijke verschuiving vond evenwel, zij het in geringe mate en alléén voor olie, bestemd voor de industrie (margarine-industrie natuurlijk uitgezonderd), wel plaats. Deze vooruitgang bedroeg echter, volgens de gegevens van vier van de grootste olie-fabrikanten, slechts een ondergeschikt percentage van hun totaal omzet (jaaromzet alle fabrikanten 1934 ca. 11.000 ton), dus in totaal slechts eenige honderden tonnen per jaar.

De oliëfabrikanten begrepen uit uitlatingen van bevoegde personen, dat dit hun noodlottig kon worden, en zij stelden daarom eigener beweging aan de Regeering voor zelf zoodanige maatregelen te nemen, dat een verschuiving van het gebruik van belaste vetten naar onbelaste oliën in bakkerij, banketbakkerij en industrie geheel zou worden verhinderd.

De details van een dergelijke voorgenomen regeling kunnen hier onbesproken blijven, daar de Regeering er geen ooren naar had, en op 23 Juli 1934 de aflevering van geraffineerde oliën belaste met een heffing van niet minder dan 24 cents per kg.

In hoeverre deze beslissing van den Minister, gedaan op voorstel van de Crisis-Zuivel-Centrale, op onjuiste gegevens berustte, zal wel nimmer bekend worden. Feit is echter, dat de Regeeringscommissaris voor de Steunverleening aan de Melkveehouderij, kort vóór de heffing werd ingesteld, in een vergadering te Alkmaar heeft gezegd, dat het verbruik van eetbare olie met minstens 7 miljoen kg per jaar was toegenomen, en dat dit voor de Crisis-Zuivel-Centrale aanleiding is geweest bij den Minister op een heffing aan te dringen!

Feit is ook, dat in het vierde driemaandelijksche verslag betreffende de landbouwcrisismaatregelen (Juli—Augustus—September 1934), door de Regeering uitgebracht aan de Staten-Generaal, wordt gezegd: „De bestaande heffing op vetten had tot gevolg, dat het olieverbbruik hier te lande zeer sterk toenam” en verder „de heffing op oliën maakte een eind aan een zeer sterk sprekende ongelijkheid, die tot zeer ongewenschte debietverschuivingen aanleiding had gegeven.

Het cijfer van 7 miljoen kg was, zooals uit het bovenstaande reeds gedeeltelijk blijkt en later bewezen kon worden, onjuist en om een verschuiving te voorkomen was de heffing, althans een zoodanige heffing, dus niet noodig geweest. Hoe het ook zij, de heffing kwam en bleef.

Na het bekend worden van het Ministerieele Besluit betreffende de heffing op oliën, hebben de olie-fabrikanten zich onmiddellijk wederom tot de C.Z.C. gewend en gevraagd of de Regeering bereid zou zijn haar medewerking te verlenen om de gevolgen van de heffing te verzachten, aangezien deze, zoo zij zonder meer zou worden toegepast, zeer zeker desastreus zou zijn. Deze medewerking werd door de Regeering toegezegd en ook verleend, omdat een gedesorganiseerde en noodlijdende oliehandel ook gezien van het standpunt der Regeering ongewenscht was.

Het was overigens niet zoo eenvoudig alle belanghebbenden in een Conventie, de Spijsolie-Conventie, te vereenigen. De zeven oliëfabrikanten-raffinaderijen, die de Nederlandsche markt van spijsoliën voorzien, werden het vrij spoedig eens op basis van een onderlinge verdeeling volgens percentage-quota, welke bij arbitrage werden vastgesteld. Bij overschrijding van het voor ieder vastgestelde percentage volgt een boete voor een pot, welke volgens een vastgestelde regeling wordt verdeeld onder degenen, die onder hun percen-

tage zijn gebleven. Deze afspraak werd door de Regeering later bekrachtigd in dien zin, dat vergunningen voor het afleveren van spijsoliën slechts worden verleend aan de contractanten, voor hoeveelheden relatief in overeenstemming met de quota-verdeeling, alsmede aan een paar kleine outsiders voor hoeveelheden, die beperkt zijn tot hetgeen geacht kan worden hun normaal debiet te zijn geweest in de jaren, voorafgaande aan den invoering van de heffing.

Nu wordt een belangrijk gedeelte van de olie van oudsher echter niet gedistribueerd door de fabrikanten-raffinadeurs zelf, maar door een twintigtal groothandelaren in olie, die de olie van de fabrikanten betrekken. Er kwam nu een overeenkomst tot stand tusschen de zeven fabrikanten-raffinadeurs en een 20-tal groothandelaren. Zie hier het ontstaan van de Spijsolie-Conventie.

In het contract, dat inging op 1 October 1934, werd overeengekomen, dat de groothandelaren tegen een geregeld vast te stellen noteeringsprijs (noteeringscommissie bestaande uit twee fabrikanten en één handelaar) hun oliën van de fabrikanten kunnen betrekken. De fabrikanten moeten een vastgesteld gedeelte van hun quota op deze wijze ter beschikking van den groothandel stellen, een gedeelte, dat wisselt al naar gelang de fabrikant gewend was zijn olie zelf in het klein te verkoopen dan wel meer van het distributie-apparaat van den groothandel gebruik maakte.

Om den groothandel deze distributie mogelijk te maken, en ook om zelf de kosten, verbonden aan den verkoop in het klein, te kunnen dekken, werd voorts overeengekomen, dat de minimumprijs voor de leveranties van fabrikant aan kleinhandel zou liggen *boven* den prijs, voor welken de groothandel van den fabrikant kan betrekken. Verdere bepalingen regelen den verkoop via den tusschenhandel.

Deze geheele Conventie, zooals hier in groote trekken beschreven, werd opgesteld niet alleen met medewerking, maar sterker: onder toezicht der Regeering. Zoo wordt bijv. over de wekelijksche noteering op prijs en over iedere aanvraag om erkenning als groothandelaar of olieverwerkende industrie door het Bestuur van de Spijsolie-Conventie overleg gepleegd met de Crisis-Zuivel-Centrale (later Regeeringsbureau-Landbouw-Crisiswet), zoodat practisch de Regeering het heft in handen nam. In het zesde drie-maandelijksche verslag over de landbouwcrisismaatregelen wordt dan ook op bladz. 88 eenvoudig gezegd: „Teneinde op het gebied van spijsolie tot meer geordende toestanden te komen, is in overleg met het Regeeringsbureau een Spijsolie-Conventie tot stand gekomen, aan welke regelingen echter geen wettelijke sanctie is verleend.”

Zeer sterk kwam dit toezicht tot uiting in Mei 1935 bij het vaststellen van een minimumprijs van olie in den kleinhandel. Zooals de Conventie tot dat tijdstip werkte, was er immers uitsluitend sprake van een quota-verdeeling door de fabrikanten, annex een prijsafpraak tusschen fabrikant en groothandelaar. Het bleef echter mogelijk spijsolie in den kleinhandel te verkoopen tegen alle prijzen, bijv. als lokartikel, zonder normale winstmarge. Dit was niet alleen onaangenaam voor den oliehandel, die hieraan niet mee wenschte te doen, maar ook niet naar den zin van de Regeering, die weer vreesde voor een toeneming op deze wijze van het oliegebruik ten koste van het botergebruik.

De Regeering eischte daarom schriftelijk van de Spijsolie-Conventie vaste minimum detailprijzen, inclusief een normale winst voor grossier en winkelier. Mocht het de Spijsolie-Conventie met eigen middelen niet gelukken dit gewenschte doel te bereiken, dan zou, werd gedreigd, de heffing zoodanig worden verhoogd, dat de gewenschte minimumprijs toch wel moest worden gehandhaafd. De contractanten van de Spijsolie-Conventie hebben daarop onmiddellijk maatregelen genomen om te zorgen, dat aan den wensch van de Regeering werd voldaan.

Een ieder, die wel eens heeft gehoord van de moeilijkheden, waarmede de fabrikanten van merkartikelen te kampen hebben om prijsknoeiërijen tegen te gaan, zal begrijpen, dat het Bestuur van de Spijsolie-Convention hier door de Regeering wel een uiterst lastige taak op de schouders werd gelegd. Slechts één wapen bezit de Conventie en dat is: uitsluiting. De Regeering werkte echter mede door voor te schrijven, dat flesschen slaolie voorzien dienen te zijn van een bedrijfscontrolemerk, waardoor de herkomst is vast te stellen.

Zoo konden, nadat meerdere moeilijkheden overwonnen waren, in den loop van 1935 de *minimum*-detailprijzen worden vastgesteld:

per heele flesch (van ca. 80 cL inhoud)	f 0.65	} plus 5 ct. statie- geld voor de flesch
per halve " (" " 40 " ")	„ 0.40	
voor losse slaolie	„ 0.75 per Kilo of „ 0.70 per Liter	

Voor de uitvoering en de controle van de opgelegde verplichting moest een bureau worden ingericht; de kosten daarvan kwamen natuurlijk ten laste van de Conventie.

* * *

Hoe gaat het nu sinds die invoering, zal de geïnteresseerde lezer zich afvragen?

De handhaving van de prijs is vrij goed gelukt; ontduikers zijn er altijd, maar praktisch wordt nergens in Nederland meer slaolie onder den minimumprijs verkocht.

De omzet was echter bedroevend.

Terwijl de omzetten gedurende de jaren 1932, 1933 en 1934 in ronde cijfers nog bedroegen 10.000, bijna 11.000 en 11.000 ton, was de omzet van spijsolie van 24 Sept. 1934 tot 22 Sept. 1935, d.w.z. het eerste jaar van de Spijsolie-Convention, gedaald tot 6.850 ton, een zeer aanzienlijke achteruitgang dus.

Daarbij komt nog, dat in de zomermaanden de omzet zoozeer terugliep, dat voor een volgend jaar op een nog geringeren omzet gerekend moet worden.

Waar de Regeering steeds betoogd had geen debietsverschuiving te wenschen, richtte het Bestuur van de Spijsolie-Convention zich reeds vóór 22 September tot de Regeering met het verzoek verlaging van de heffing wel te willen overwegen. Bij een lagere heffing immers zou de flesschenprijs verlaagd kunnen worden, waardoor een terugkeer tot den normalen omzet verwacht kon worden.

Een zeer sterk argument was voorts nog, dat de prijs van olie op de wereldmarkt juist in dien tijd zeer sterk is opgelopen, waardoor voor handhaving van éézelfden flesschenprijs verlaging van de heffing zelfs noodig was.

Spoediger dan verwacht kon worden, antwoordde de Regeering door op 21 September zonder enig overleg de heffing te *verhoogen* van 24 cts. op 30 cts. per kg.

Dat deze maatregel groote verbazing en verontwaardiging in de kringen van oliëfabrikanten en -handelaren verwekte, behoeft na het bovenstaande wel geen betoog.

Zeer zonderling en tegenstrijdig is vooral de argumentatie in het persbericht van de Regeering.

„Deze maatregel heeft ten doel de genoemde heffing, die in verhouding beduidend lager was dan overeenkomt met die op andere vetartikelen (boter en margarine), daarmede meer in overeenstemming te brengen en daardoor de opgetreden verbruiksverschuivingen te doen ophouden. In weerwil van de verhoogde heffing zal de detailprijs van spijsolie in flesch geen verandering behoeven te ondergaan.”

Over deze toelichting kunnen direct drie opmerkingen worden gemaakt!

In de eerste plaats, hoe wil men, zonder den prijs voor de consumenten te veranderen, ongewenschte verbruiksverschuivingen (stel dat die er waren) tegen gaan. De prijs, dien toch de consumenten moeten betalen, bepaalt uiteindelijk den omzet.

In de tweede plaats was de ongewenschte verbruiksverschuiving, die de Regeering wilde tegengaan, slechts met verlaging en niet met verhooging van den accijns te verhinderen.

In de derde plaats is het zonderling te decreteren, dat de kleinhandelsprijs niet behoeft te veranderen.

De Regeering had voorheen wel overleg gepleegd over het handhaven van minimumprijzen, een maximumprijs was iets nieuws!

Bovendien was het uiterst vreemd, dat de verhoogde heffing gebaald moest worden uit de marges van fabrikant, groothandelaar, grossier en winkelier, welke in overleg met de Regeering waren vastgesteld!

Het is vrijwel zeker, dat de verhoogde heffing te wijten is aan een gestegen omzet van vetten. In hoeverre een verhooging van de heffing op vetten juist is, vermag ik niet te beoordeelen; voor olie is zij echter, zooals uit het bovenstaande blijkt, zeer onrechtvaardig.

Het spreekt wel vanzelf, dat de Spijsolie-Convention zich bij het besluit van de Regeering niet heeft neergelegd en sindsdien, tot nu toe vruchteloos, tracht een verlaging van de heffing te bewerkstelligen. Niet-tegenstaande alle argumenten is er niets bereikt en van den anders zoo bloeienden handel voor de Kerstdagen (Kerst- en Oudejaarsgebak!) is weinig terecht gekomen.

In verband met het bovenstaande is het typeerend, dat het Hollandsche Landbouwblad nog dezer dagen vermeldt, dat het Bestuur van de Hollandsche Maatschappij van Landbouw van meening is, dat de heffing op oliën en vetten nog verder moet worden verhoogd! Deze strijders voor de belangen van de veehouders zien blijkbaar niet in, welk een geweldigen slag hiermede aan een oude Nederlandsche industrie zou worden toegebracht, zonder dat er, omdat vervanging van olie door boter slechts in zeer beperkte mate mogelijk is, een belangrijk voordeel voor de veehouderij in zou zijn gelegen. Het is mij bekend, dat men in Regeeringskringen soms huiverig is belanghebbenden van te voren te raadplegen over te nemen maatregelen, omdat men daar onaangename ervaringen mee heeft opgedaan. Tot welke voor de belanghebbenden nadeelige gevolgen men echter komt bij regeeringsingrijpen zonder raadpleging van de betrokkenen, hebben de spijsoliefabrikanten en handelaren thans wel aan de lijve ondervonden!

Dr. J. F. VAN MOORSEL.

DE SITUATIE OP DE TARWEMARKT.

Voor eene beoordeeling der tarwemarkt is op het oogenblik de situatie op het zuidelijk halfrond, waar de nieuwe oogst voor de deur staat, van het meeste belang. De voornaamste landen voor de tarwevoorziening van invoerbehoevende landen zijn daar Argentinië en Australië. In beide is sedert den oorlog de verbouw van tarwe aanmerkelijk uitgebreid en het is vooral het Argentijnsche aanbod van groote hoeveelheden geweest, dat gedurende de laatste jaren de prijzen heeft gedrukt. Argentinië heeft met mee willen doen aan internationale afspraken op het gebied van prijsregeling door beperking der uitvoeren en van den verbouw. Ook heeft men daar niet zooals in Noord-Amerika getracht de prijzen op peil te houden door voorraden van de markt te houden en er steeds voor gezorgd, dat aan het einde van het jaar de oude oogst bijna geheel was verscheept. De oogsten waren echter dermate groot, dat gedurende het geheele jaar Argentinië een geduchte concurrent was. Om den landbouw te beschermen tegen al te lage prijzen, stelde de Argentijnsche Regeering een minimumprijs vast van Pesos 5.75 per 100 kg, voor welchen prijs zij op zich nam tarwe van de boeren te koopen. Ter dekking van eventueel verlies bij verkoop werd een deviezenregeling bedacht, volgens welke alle door export verkregen vorderingen in buitenlandsch geld aan de Regeering moeten worden verkocht, en de importeurs

de voor den import noodige deviezen van de Regeering moeten koopen. Door een bij deze deviezentransacties berekende winst kon de Regeering een fonds vormen, waaruit verliezen op de tarwe konden worden betaald. Tengevolge van de gedeprecieerde peso en het lage levenspeil van de landbouwers in Argentinië was de minimumprijs van Pesos 5.75 hoog genoeg om den landbouw eenigszins loonend te maken, en tevens laag genoeg om bij export tegen andere uitvoerlanden met succes te concurreren. De Regeering heeft trouwens niet geregeld behoeven in te grijpen door voor den minimumprijs te koopen; meestal bewogen de prijzen zich min of meer boven het minimum.

Toen in 1935 in Argentinië de nieuwe tarwe-oogst moest worden uitgezaaid, heerschte daar een groote droogte, vooral in het noorden van het land. De ontwikkeling van het gewas werd daardoor tegengehouden, terwijl in sommige streken de grond zoo hard was geworden, dat uitzaai zelfs onmogelijk was. In den loop van het najaar werden de berichten over den te veld staanden oogst hoe langer hoe onrustbarend. Wel is later regen gevallen en aan de periode van droogte een einde gekomen, doch de regen kwam te laat om nog gunstige oogstresultaten te kunnen verwachten. De prijzen hebben daarvan den invloed ondervonden, zoodat in het begin van December de notering aan de termijnmarkt te Buenos Aires tot boven Pesos 8 was opgelopen. In verband met de verwachte kleine opbrengst heeft de Argentijnsche Regeering op 13 December l.l. den minimumprijs voor tarwe verhoogd op Pesos 10 per 100 kg. Daardoor werd weliswaar het concurrentievermogen van Argentijnsche tarwe tegen andere soorten op de wereldmarkt sterk verminderd, doch dit werd geen bezwaar geacht wegens het geringe surplus, dat Argentinië voor uitvoer in 1936 beschikbaar zal hebben. Inclusief de van den ouden oogst overgebleven voorraden wordt namelijk voor 1936 het uitvoersurplus geschat op circa 7.000.000 quarters. De invoerbehoefte in andere Zuid-Amerikaansche landen, die toch op Argentinië zijn aangewezen, wordt geschat op 4 à 5.000.000 quarters, zoodat er maar weinig overblijft, dat naar Europa zal kunnen worden geleverd. In 1935 zal de totale tarwe-uitvoer uit Argentinië ruim 18 miljoen quarters bedragen. Volgens een onlangs gepubliceerde schatting van de Argentijnsche Regeering bedraagt de tarwe-opbrengst 18.032.000 quarters tegen 30.130.000 quarters in 1934/1935 en 35.820.000 quarters in 1933/1934.

In Australië wordt de opbrengst van tarwe officieel op ongeveer 17.500.000 quarters geschat of iets grooter dan die van het vorige jaar. In handelskringen meent men, dat zij even groot zal zijn als in 1934/1935. In 1935 waren er nog oude voorraden van den vorigen oogst te likvideeren, doch zulks zal in 1936 niet het geval zijn. Daarom zal naar schatting in Australië een exportsurplus aanwezig zijn van 11.000.000 quarters tegen een in totaal in 1935 uit te voeren hoeveelheid van circa 13.000.000 quarters.

In den graanhandel rekt men met seizoenen van 1 Augustus tot 31 Juli. Van het seizoen 1935/1936 zijn dus 5 maanden verlopen. In de volgende 7 maanden zal men kunnen rekenen, dat van het voor het geheele jaar 1936 op het zuidelijk halfrond beschikbare exportsurplus uit Argentinië 5.000.000 quarters en uit Australië 9.000.000 quarters verscheept zullen worden. De wereldbehoefte wordt voor 1935/1936 geschat op 67.000.000 quarters, waarvan voor de laatste zeven maanden 41.000.000 quarters. Andere landen zullen dus, wanneer het zuidelijk halfrond daarvan 14.000.000 quarters levert, nog 27.000.000 quarters moeten fourneeren.

Voor het verschaffen der benodigde tarwe komen op het noordelijk halfrond Europeesche exportlanden en Noord-Amerika in aanmerking. Van de Europeesche exportlanden is in het najaar Rusland geregeld aan de markt geweest. Sedert korten tijd is het Rus-

sische aanbod sterk verminderd, om waarschijnlijk in het volgende voorjaar weder matig toe te nemen. De Donaulanden zullen met kleinere hoeveelheden aan de markt zijn, terwijl in Frankrijk de Regeering besloten heeft haar in het vorige seizoen in verband met den overvloedigen oogst tot steun der prijzen aangelegde reservevoorraden op te ruimen. De in de volgende zeven maanden uit Europeesche exportlanden uit te voeren hoeveelheden worden op 4½ miljoen quarters geschat, zoodat er dan nog voor Noord-Amerika 22½ miljoen quarters overblijven. Voor het exporteeren van tarwe komen de Vereenigde Staten niet in aanmerking. De opbrengst van den laatsten oogst was er kleiner dan de eigen behoefte, terwijl de kwaliteit veelal te wenschen liet. In de Vereenigde Staten zullen dientengevolge de reservevoorraden moeten worden aangesproken, terwijl ook invoer plaats vindt van de beste kwaliteiten maaltarwe uit Canada.

In Canada is de oogst tegengevallen, doch de beschikbare voorraad werd er uitgebreid door de zeer groote voorraden, welke nog van den ouden oogst aanwezig waren. Deze voorraden zijn het eigendom der Regeering, welke zij had gekocht om de prijzen ten bate van de landbouwers te steunen. Door de felle concurrentie van Argentinië was het niet mogelijk geweest ze te verkoopen voor uitvoer en verlies wilde de Canadeesche Regeering er niet op nemen. De handel is langen tijd in onzekerheid gebleven over de verkooppolitiek van de Canadeesche Regeering, vooral toen in Canada bij de verkiezingen de liberalen de overwinning behaalden, die steeds tegenstanders waren geweest van het gevolgde systeem van vasthouden der onrustbarend toenemende voorraden. Bij de steeds slechter wordende vooruitzichten van den Argentijnschen oogst heeft Canada een afwachtende houding aangenomen en de prijzen voor tarwe niet verlaagd. Toen in Argentinië de minimumprijzen verhoogd werden en daardoor ook die waarvoor Argentijnsche afladers tarwe kunnen aanbieden, verhoogde Canada zijn prijzen slechts matig. Daardoor veranderde plotseling de prijsverhouding tusschen Argentijnsche en Canadeesche tarwe en werd de laatste soort prijswaardig. De prijzen aan de termijnmarkt te Winnipeg zijn sedert de Argentijnsche prijsverhoging nauwelijks opgelopen, niettegenstaande toen een zeer groote vraag ontstond en door Europeesche importlanden zulke groote hoeveelheden zijn gekocht als in langen tijd niet was voorgekomen. Het Canadeesche tarwebureau maakte van de gelegenheid gebruik om zooveel mogelijk van zijn voorraden te spuien. Ook Australië deed dat en verkocht zonder groote verhoging. De prijsverhoging voor tarwe werd dus in hoofdzaak veroorzaakt door het wegvallen van de goedkoope Argentijnsche aanbiedingen.

Het exportsurplus van Canada wordt voor het seizoen 1935/36, inclusief de oude voorraden, geschat op 36 miljoen quarters, waarvan in de eerste vijf maanden bijna 11 miljoen quarters zullen worden verscheept. Voor de volgende vijf maanden zouden dus nog ruim 25 miljoen quarters beschikbaar zijn, waarvan tarwe-invoerende landen volgens de bovenvermelde berekening 22½ miljoen quarters noodig zullen hebben. Wanneer de schattingen van beschikbare hoeveelheden en behoefte juist zijn, zullen aan het einde van dit seizoen de voorraden in Canada zijn verminderd tot een normale hoeveelheid, welke de markt niet meer zal drukken. Zooals blijkt uit de wijze, waarop Canada in de laatste weken voldaan heeft aan de vraag zonder de prijzen belangrijk te verhoogen, is men daar van plan door export de voorraden te verminderen.

Hoe in de volgende zeven maanden van dit seizoen het prijsverloop zich zal ontwikkelen, zal in de eerste plaats afhangen van de verdere verkooppolitiek in Canada. De mogelijkheid is niet uitgesloten, dat na verloop van eenigen tijd en bij voortdurende exportvraag naar Canadeesche tarwe de leidende instanties er

toe zullen overgaan de prijzen te verhoogen. Ook zal van belang zijn hoe de vraag naar Australische tarwe zich in het Verre Oosten zal ontwikkelen. Nog is die vraag niet groot tengevolge van het hoogere prijspeil in dit seizoen, vergeleken bij het vorige, en de monetaire moeilijkheden in China. Wanneer de Oostersche vraag bij de verwachting ten achter blijft, zou daardoor weer meer Australische tarwe aan de Europeesche markt worden aangeboden. In de laatste maanden van dit seizoen zullen ook de oogstberichten over den nieuwen oogst op het noordelijk halfrond van invloed zijn en een rol spelen bij de prijsvorming.

A. P. SCHILTHUIS.

HET HYPOTHEEKBEDRIJF.

Hoewel door velen op intrekking is aangedrongen, is nog altijd bij de Staten-Generaal aanhangig het ontwerp van wet tot het nemen van bijzondere maatregelen ter verlaging van sommige vaste lasten en van huren, ingediend bij Kon. Boodschap van 5 Juli jl.

Zooals bekend, beoogt dit ontwerp in hoofdzaak de hypotheekrente tot een maximum van 4½ pCt. en de rente, verschuldigd op pandbrieven van hypotheekbanken tot een maximum van 4 pCt. terug te brengen en verder te komen tot een verlaging der huren tot 80 pCt. van het peil van 1931.

De indiening van dit ontwerp heeft geleid tot een belangrijke daling van den koers der pandbrieven, vooral van die van hoog rentetype. Geen wonder, daar een effect, dat 4 pCt. rente geeft, uit den aard der zaak ceteris paribus minder waard is dan een dat 5 pCt. oplevert. Het feit, dat de 5 en 4½ pCt. pandbrieven nog steeds iets hooger noteeren dan de 4 pCt., berust blijkbaar op de hoop, dat het ontwerp niet ongewijzigd wet zal worden.

Daar het nog niet had mogen gelukken langs normalen weg de renteverplichtingen onzer hypotheekbanken over al hare pandbrieven tot 4 pCt. terug te brengen, en de rentestand onder den invloed van de politieke crisis van dezen zomer weldra zelfs een belangrijke stijging onderging, heeft het wetsontwerp geleid tot de onmogelijkheid voor de hypotheekbanken om nieuwe pandbrieven uit te geven, zoodat zij ook geen leeningen meer konden verschaffen en het hypotheecaire crediet totaal werd ontwricht.

Ook hier was het gevolg van het overheidsingrijpen, zooals zoo dikwijls, indien een maatregel onvoldoende is doordacht, geheel afwijkend van hetgeen werd beoogd. De bedoeling van den ontwerper is bekend. De heerschende wanverhouding tusschen prijzen en productiekosten verzet zich nog steeds tegen een algemeen herstel van ons bedrijfsleven. Dat met name de loonen te zwaar drukken weet ieder, al spreken velen het niet gaarne openlijk uit. Niettegenstaande de reeds belangrijk verminderde kosten van levensonderhoud, welke een reële loonsverhoging beduiden, blijft het moeilijk tot de zoo noodzakelijke nominale algemeene verlaging der arbeidsloonen te geraken, omdat de nog steeds hoge woninghuren een welkom argument vormen om zich daartegen te verzetten. Verlaging dier huren wordt dus zeer gewenscht. Die verlaging beteekent echter vermindering der inkomsten van de huiseigenaren, welke, daar zij veelal met zware schulden zijn belast, hierdoor licht in ernstige moeilijkheden zullen geraken, moeilijkheden, welke zich niet tot hen zullen beperken. Vandaar de voorgestelde renteverlaging. Hiermede wordt de moeilijkheid echter slechts verschoven, want de rente is in vele gevallen verschuldigd aan hypotheekbanken en deze moeten daaruit weder de rente op hare pandbrieven voldoen. Ook die rente moet men dus verminderen, wil men niet de hypotheekbanken ten val brengen.

Uit het hier gezegde blijkt, hoezeer in het economische leven de belangen zijn dooreengeweven. En het is zeker een ernstige leemte van het ontwerp, dat het

zich met slechts enkele heeft beziggehouden. Want bij het hypotheekbedrijf zijn nog veel meer belangen betrokken. Niet alleen hypotheekbanken verstrekken hypotheecaire leeningen, ook particulieren, ook vereenigingen en stichtingen, ook verzekeringmaatschappijen en -fondsen, ook spaarbanken. Of ook de belangen van deze worden geschaad, wordt niet gevraagd, zelfs niet of deze crediteuren tegenover hunne rentevorderingen soms verplichtingen hebben aanvaard, welke door het overheidsingrijpen in het gedrang kunnen komen. De kans daarop is ten aanzien van spaarbanken en verzekeringsinstellingen niet gering, voor zooverre zij niet tijdig, tot schade van nieuwe creditbehoevenden, hare belangen bij het hypotheecaire crediet reeds hebben gelijkwideerd. Dat deze instellingen niet alleen door hare rechtstreeksche leeningen daarbij betrokken zijn, doch ook indirect door het bezit van pandbrieven, zij ten overvloede opgemerkt.

Het wetsontwerp vertoont nog een andere fout. Inderdaad zal verlaging der rente den hypothecairen schuldenaar eenige verlichting verschaffen, waardoor hij in staat wordt gesteld de afgedwongen huurverlaging te ondergaan. Die huurverlaging heeft echter tot onvermijdelijk gevolg, dat het verhuurde perceel in verkoopwaarde achteruitgaat en daar deze waarde de zekerheid en dekking vormt voor de hypotheecaire leening, zal die dekking dus verminderen en wellicht onvoldoende worden. De hypotheekbank zal dus door de vermindering der rente op hare pandbrieven wél worden in staat gesteld genoeg te nemen met de lagere rente op hare vorderingen, doch de dekking dier vorderingen door de hypotheecaire zekerheid neemt belangrijk af. Wie dus wil wijzen op de vrij ruime marge tusschen debet- en creditrente van ½ pCt., welke bij de voorgestelde regeling aan de hypotheekbanken wordt gelaten, moet tevens aandacht schenken aan de mindere zekerheid, welke de verbonden onroerende goederen voortaan door hunne geforceerde waardedaling voor de hypotheekbanken zullen opleveren. Een ook in het ontwerp beoogde vermindering van de aflossingsverplichtingen doet dit bezwaar nog zwaarder wegen.

Eenerzijds beschermt dus het ontwerp niet allen, welke bij het hypotheekwezen zijn betrokken, tegen de nadeelen, welke uit de daarbij gegeven regeling zullen voortvloeien, anderzijds blijkt die bescherming zelfs onvoldoende voor hen, die wél worden geholpen.

Het is de vloek van onze geheele crisispolitiek en -wetgeving, dat zij slechts hier en daar ingrijpen, waar de klachten het luidst weerklinken, niet rekening houdende met het feit, dat het economische leven een *ondeelbaar geheel* is, waarvan de onderdeelen overal in elkaar grijpen en van elkaar afhankelijk zijn.

Slechts door een *stelselmatig* handelen is de kwaal, waardoor ons economisch organisme is aangetast, weg te nemen. Plaatselijk ingrijpen kan slechts onheil stichten: steeds meer deelen in ons productie-apparaat worden door de overheid verbogen en kunnen daardoor niet meer normaal functionneeren.

Wil het hier bepleite stelselmatige handelen gunstige gevolgen hebben, dan moet het uit den aard der zaak *juist* zijn en gegrond zijn niet op hetgeen men graag wil, doch op de nuchtere feiten. Allereerst moet dus beantwoord worden de vraag: Wat hapert er aan de machine? En het antwoord kan geen ander zijn dan dit: Door handhaving van het guldenis-gulden-stelsel in onze wetgeving heeft de prijsdaling der laatste jaren doen ontstaan een wanverhouding tusschen prijzen en productiekosten, tusschen inkomsten en uitgaven van de meeste bedrijven. Zoolang men die wanverhouding niet wegneemt, zoolang men m.a.w. de bedrijven niet weder rendabel maakt, zal elk overheidsingrijpen het economisch herstel slechts vertragen.

Op *herstel der rentabiliteit* moet dus het geheele economische streven der overheid zijn gericht. En op

handhaving daarvan. Worden bij veranderingen in het prijspeil loonen en andere geldvorderingen aan de hand van indexcijfers steeds in evenredigheid verhoogd of verlaagd, dan zullen die veranderingen niet meer tot voormelde wanverhouding leiden en zullen dus depressies en werkloosheid tot het verleden behooren. Door het gulden-is-gulden-stelsel, dat de waardeveranderingen van het geld negeert, is de *aanpassing* van de productiekosten aan de prijzen nu reeds jaren ten achter. Men moet dus beginnen met *overal* waar geen of onvoldoende aanpassing heeft plaats gehad een acht of tien jaar terug te grijpen en op dien grondslag een herleidingsstelsel in te voeren.

Zoo zullen de kosten worden teruggebracht tot een peil, waarbij ons bedrijfsleven zijn rentabiliteit hervindt. Die maatregel zal het leven onzer verzekeringsinstellingen, onzer spaarbanken, onzer hypotheekbanken *niet* bedreigen, doch redden, want de reducties, welke *dan* worden toegepast, werken aan beide zijden der balans, zoodat voor evenwichtsverstoring niet behoefte te worden gevreesd. En de intensieke waarde der beleggingen dier instellingen zal toenemen naar gelang de primaire, goederen voortbrengende bedrijven hun rentabiliteit herwinnen.

Ook bij het herleidingsstelsel zullen huren worden verminderd, zal de waarde van onroerend goed kunnen dalen, doch *dan* zal dit niet schaden, omdat tevens de hoofdsommen der leeningen, tot welker zekerheid die goederen strekken, zullen zijn gedaald.

Ook het huidige stelsel eischt offers. Het ontwerp bewijst dit ten overvloede. Die offers zijn definitief en zullen dubbel worden gevoeld, zoodra het prijspeil weer stijgt.

Bij een herleidingsstelsel daarentegen heeft men de zekerheid, dat de thans gereduceerde sommen weder zullen aangroeien naar gelang het prijspeil weder omhoog gaat. Welke andere reorganisatie biedt den slachtoffers zulke vooruitzichten?

Toen onlangs de prijzen van verschillende goederen begonnen te stijgen, werd de veronderstelling uitgesproken, dat bij eenige reeds doorgezette reorganisaties wellicht onnoodige offers van bepaalde groepen waren gevraagd. Het vooruitzicht op die mogelijkheid deed mij reeds bijna een jaar geleden den aandeelhouders van te saneeren vennootschappen toeroepen: „Oogen open!” Diezelfde waarschuwing zij thans herhaald aan *allen*, die aan het economische leven deel hebben, d.i. aan alle staatsburgers.

W. C. MEES R.A.Z.N.

INGEZONDEN STUKKEN.

HET ZWITSERSCHE HOTELPLAN EN HET INTERNATIONAAL PRIJSNIVEAU.

De heer J. A. Coltof schrijft ons:

De nieuwe organisatie in het Zwitserse hotelwezen, het „Hotelplan”, heeft ook buiten Nederland reeds vele pennen in beweging gebracht. Het heeft inderdaad problemen aan de orde gesteld, die voor het toerisme in dat land — een der belangrijkste bronnen van bestaan — van grote betekenis moeten worden geacht.

Dr. H. M. H. A. van der Valk heeft deze vraagstukken beschouwd uit een oogpunt van mogelijke aanpassing van het Zwitserse aan het internationaal prijsniveau¹⁾. Door een aanpassing, gelijk bedoeld door den initiator van het Hotelplan, zou — zo meent de schrijver — Zwitserland weer zijn oude plaats kunnen verkrijgen temidden van die toeristenlanden, die door een gedaald prijsniveau en een goede organisatie op menig gebied, thans zijn belangrijkste concurrenten zijn geworden. Reeds zou het Zwitserse Hotelierverband de methode van het Hotelplan hebben gevolgd, waarmede reeds een stap in de goede richting zou zijn gezet.

¹⁾ Zie Dr. H. M. H. A. van der Valk. Het Zwitsersche Hotelplan. E.-S. B. 25 December 1935.

Het is aan geen enkele twijfel onderhevig, dat er onder de huidige omstandigheden een wanverhouding tussen bezetting en ontvangsten enerzijds en de hoge rentelasten anderzijds bestaat, die — wil het Zwitserse hotelwezen worden gesaneerd — zal moeten verdwijnen. Het is echter wel zeer de vraag, of het Hotelplan, zoals dit in het afgelopen jaar ten uitvoer is gelegd, aan deze goede bedoeling niet eerder afbreuk doet dan dat het tot haar verwezenlijking in ook maar enigszins belangrijke mate zou hebben bijgedragen¹⁾.

Ofschoon het plan van den heer Duttweiler voor een deel steunt op de gedachte, dat door prijsdaling een omzetvermeerdering en een kostenvermindering kan worden bereikt, berust de opzet van het geheel in de eerste plaats op de overweging, dat door een sterke vermindering der hotel- en vervoerprijzen — met 30 à 40 pCt. — *speciaal in het vóór- en naseizoen* een betere bezetting der hotels zou worden verkregen, die op ongeveer 85 pCt. van alle bedden werd geschat. Er zouden weekabonnementen worden verstrekt, die behalve voor het verblijf in hotels, ook zouden dienen ter bekostiging van het vervoer en het bezoeken van amusementsbedrijven. Deze geprojecteerde aanvulling der bezetting zou neerkomen op een toeneming van niet minder dan een millioen logeergasten met een totaal van ongeveer zeven millioen logeernachten!

In werkelijkheid heeft het Plan zijn grootste activiteit niet — zoals in de bedoeling lag — in het vóór- en naseizoen aan de dag gelegd, doch juist tijdens het hoogseizoen, in welke periode de animo van het reizend publiek voor gunstige logeer- en vervoeraanbiedingen vanzelfsprekend in meerdere mate tot uiting kon komen. Ook echter, indien men met dit feit rekening houdt, is het aantal personen, dat van de bemoeiingen van het Hotelplan gebruik maakte, van weinig betekenis; het bedroeg 35.000 op de 1 millioen gasten, die Zwitserland bezochten. Voor het overgrote deel reisden deze z.g. „Hopl-gasten” tijdens het hoogseizoen. Bepaalde delen van Zwitserland — o.m. Lugano — hebben daardoor in de afgelopen zomer een bezetting gehad, waarvan in de voorafgaande zomers geen sprake was. Hiertegenover stond echter, dat de overige delen van Zwitserland, die niet bij het Plan waren aangesloten, hun bezetting in gelijke mate zagen verminderen als deze in de bovengenoemde streken was toegenomen. Het Hotelplan heeft dus niet geleid tot een vermeerdering, doch slechts tot een verschuiving van het hotelbezoek. Hetzelfde geldt voor de klassen, waarin de Hopla-toeristen reisden; velen hunner hadden vroeger in een betere klasse gereisd en in duurdere hotelkamers hun intrek genomen, dan zij thans behoefden te doen.

Moge derhalve de gedachte aan massa-bezetting tegen verminderde prijzen op zichzelf de ernstige overweging ten volle waard zijn, de wijze, waarop dit doel door het Zwitserse Hotelplan is nagestreefd, is aan het bereiken ervan zeker niet bevorderlijk geweest. Men bedenke echter voorts, dat men het eenvoudig mechanisme van vraag en aanbod, zoals dit voor de handel in producten geldt, niet zonder meer toepasselijk kan verklaren op het amusement en de vacantiereizen van springlevende personen, bij wie o.m. sociale motieven een grote rol spelen; deze motieven uiten zich b.v. doordat toeristen, die gewend zijn betere prijzen te betalen, zullen bedanken te logeren waar het „goedkope publiek” in grote getale aanwezig is.

Men kan daarom het Hotelplan — zoals het in het afgelopen jaar is toegepast — eerder beschouwen als een stimulans, die wellicht op enkele plaatsen reeds uitwerking heeft gehad, dan als een oorzaak van werkelijke directe verbetering van de situatie in het Zwitserse hotelbedrijf.

¹⁾ Vgl. Drs. J. A. Coltof. Een poging tot saneering van het Zwitsersche Hotelbedrijf. Horecaf 1 Juni 1935, en: Heeft het Zwitsersche Hotelplan tot saneering geleid? Horecaf 23 November 1935.

N a s c h r i f t. Hoewel bovenstaande beschouwingen slechts een aanvulling op ons artikel beteekenen, meenen wij toch in zooverre een verschil van meening te bespeuren, dat de heer Coltof eenigszins sceptisch staat tegenover de resultaten van het hotelplan, terwijl wij den grondslag van dit plan — prijsverlaging — als een noodzakelijke voorwaarde beschouwen voor het herstel van Zwitserland's positie in het internationale toeristenverkeer.

Dat het hotelplan alleen tot een verschuiving en niet tot een vermeerdering van het hotelbezoek heeft geleid, zooals de schrijver stelt, kunnen wij niet beoordeelen. Men kan hiervoor niet alleen afgaan op de cijfers van den afgelopen zomer, doch zal op zijn minst de statistieken van het wintertoerisme moeten afwachten. Bovendien moet men zich hierbij de vraag stellen, hoe de omvang van het toerisme in Zwitserland zonder het hotelplan zou zijn geweest.

In ons artikel vermeldden wij, dat Zwitserland geen officieele betalingsbalans publiceert. In de zoo juist verschenen publicatie van den Volkenbond (Balances des Paiements 1934) worden over de Zwitserse betalingsbalans officieuze gegevens gepubliceerd, waaruit blijkt, dat volgens een berekening van Dr. F. Ehrensperger de inkomsten van vreemde toeristen van 1929 tot 1934 gedaald zijn van Frs. 621 miljoen tot Frs. 175 miljoen, d.w.z. een daling met 72 pCt.!

Het is overigens interessant kennis te nemen van de verschuiving van het Amerikaansch toerisme, die ook wijst in de richting van het reeds verleden jaar door ons gesignaleerde verschijnsel. Sedert 1932 is namelijk het aantal Amerikaansche bezoekers aan Europa gedaald, terwijl het Amerikaansch toerisme naar Zuid-Amerika en het Oosten is toegenomen, zooals uit onderstaande tabel, ontleend aan genoemde publicatie van den Volkenbond, blijkt:

Verschuiving (in pCt.) van het aantal bezoekers uit de		Tusschen 1932	Tusschen 1933
Ver. Staten aan:		en 1933	en 1934
West-Europa	— 21	— 5	— 5
Noord-Europa	— 42	— 2	— 2
Middellandsche Zeegebied	— 11	— 13	— 13
het Oosten en Oost-Azië	+ 8	+ 21	+ 21
Zuid-Amerika	+ 1	+ 32	+ 32

De Volkenbond voegt hieraan toe: „Une des principales raisons de ces mouvements divergents est certainement le fait que les prix d'hôtels ont relativement peu baissé dans les pays touristiques importants d'Europe qui maintiennent leur monnaie au pair du change.”

v. d. V.

ONTVANGEN BOEKEN.

Methodik bankmässiger Kreditkontrolle door Konrad Engelmann. (Berlijn 1935; Carl Heymanns Verlag. Prijs R.M. 5).

Tot de taak van credietinstellingen behoort een nauwkeurige waarneming van de conjunctuur en het onderhouden van een voortdurend contact met andere bedrijfstakken. Uit de detailbewerking, die de credietcontrole geeft, groeit voor de algemeene bedrijfspolitiek der banken een rijk materiaal, dat voor dit doel bruikbaar is. De schrijver bespreekt in het bijzonder de wijze waarop de controle moet geschieden en de uitvoering van de controle.

MAANDCIJFERS.

PRODUCTIE DER STEENKOLEN-, BRUINKOLEN- EN ZOUTMIJNEN

(Gegevens verstrekt door den Hoofdingenieur der mijnen.)
I. Gezamenlijke Steenkolenmijnen.

	Oct. 1935	Jan./Oct. 1935	Jan./Oct. 1934
Prod. Steenkolen in tonnen	1.081.053	9.876.329	10.319.533
Aantal normale werkdagen	24 ¹⁾	230	255

II. Bruinkolenmijn „Carisborg”.

	13.780 ²⁾	92.026	100.142 ³⁾
Netto-productie in tonnen..			
Aantal normale werkdagen	17	144	179

III. Zoutmijnen. (Kon. Ned. Zoutindustrie te Boekelo.)

Afgeleverd:			
Geraff. zout	7.532	59.216	11.932 ³⁾
Industriezout			
Aantal normale werkdagen	27	257	51 ³⁾

Aantal arbeiders.	Gezamenl. Steenkolenmijnen	Bruinkolenmijn „Carisborg”	Zoutmijnen
1 November 1935.....	{10.151 ⁴⁾ 18.884 ⁵⁾	73	252
1 November 1934.....	{10.274 ⁴⁾ 20.095 ⁶⁾	87	—

¹⁾ Domaniale Mijn; ²⁾ Wilhelmina, Emma, Hendrik, Maurits, Julia, Oranje-Nassaumijnen II en III; ³⁾ Laura; ⁴⁾ Oranje-Nassaumijn IV en Willem-Sophia; ⁵⁾ Oranje-Nassaumijn I. ⁶⁾ 10.169 ton ruwe bruinkool en 3.611 ton bruinkoolbriketten. ⁷⁾ Januari en Mei. ⁸⁾ Bovengronds. ⁹⁾ Incl. 1.895 arbeiders in de nevenbedrijven. ¹⁰⁾ Ondergronds. ¹¹⁾ Incl. 1.988 arbeiders in de nevenbedrijven.

Het Nederlandsch Zakenrecht door Dr. L. C. Hofmann, Hoogleeraar te Johannesburg. Tweede druk. (Groningen, Batavia 1935; J. B. Wolters' Uitgevers-Maatschappij N.V. Prijs f 13,90).

Dit werk is, evenals „Het Nederlandsch Verbintenissenrecht” van denzelfden schrijver, in de eerste plaats bedoeld als een beknopt handboek voor studeerenden, waarin de stof zooveel mogelijk artikelsgewijze wordt behandeld. Daarnaast is er rekening mede gehouden, dat afgestudeerden zich in het boek wat betreft het Nederlandsche zakenrecht kunnen oriënteren. De eerste druk, in 1931—1932 verschenen, is door deze tweede druk belangrijk gewijzigd, vooral in de eerste helft. Er is zooveel mogelijk gestreefd naar een systematisch overzicht van de geschiedenis van elk instituut en van elken regel, als inleiding tot de bespreking van een titel of artikel.

Von der Kartellpolitik zur Marktordnung und Preisüberwachung door Dr. H. Müllensiefen. (Berlijn 1935; Carl Heymanns Verlag. R.M. 2.45).

Behandeld wordt de ontwikkeling van de wetgeving op kartellen en op de prijscontrole, de verschillende kartelverordeningen, zooals de gedwongen kartelleering, het standpunt van het Nationaal-Socialisme ten opzichte van de marktordening en de hiermede samenhangende vraagstukken.

Das Reisebüro im Rahmen der Wirtschaftsrechnung door Dr. F. Drosihn, Tweede druk. (Berlijn 1935; Carl Heymanns Verlag. Prijs R.M. 4,—).

Het verschijnsel van reisbureaux is nog jong, een gevolg van de snelle ontwikkeling van het verkeerswezen en daarmee van het toerisme. Zoo ontstond ook het reisbureau als onmisbare schakel en gezien de betekenis, die in Duitschland aan het toerisme wordt toegekend, is het te begrijpen, dat een boek over dit verkeersorgaan wensche-lijk is.

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	22/28 Dec. 1935	Sedert 1 Jan. 1935	Overeenk. tijdvak 1934	22/28 Dec. 1935	Sedert 1 Jan. 1935	Overeenk. tijdvak 1934	1935	1934
Tarwe	14.280	982.139	1.350.953	—	18.851	32.937	1.000.990	1.383.890
Rogge	5.992	243.737	403.697	—	701	15.468	244.438	419.165
Boekweit	102	26.357	23.937	—	100	—	26.457	23.937
Mais	13.745	803.957	887.492	2.530	127.200	218.203	931.157	1.105.695
Gerst	5.790	365.535	380.467	250	32.270	47.859	397.805	428.326
Haver	150	148.520	117.568	—	1.660	3.195	150.180	120.763
Lijnzaad	—	168.953	202.525	1.340	325.693	254.061	494.646	456.586
Lijnkoek	1.609	47.721	63.219	—	—	55	47.721	63.274
Tarwemeel	250	20.859	21.024	50	7.155	4.188	28.014	25.212
Andere meelsoorten	—	32.905	58.883	—	3.541	7.124	36.446	66.007

STATISTIEKEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned. Bk.	Disc. Wissels. 3 1/2	14 Nov. '35	Lissabon	....	5	13 Dec. '34	
	Bel. Binn. Eff. 4	14 Nov. '35	Londen	.....	2	30 Juni '32	
	Vrsch. in R.C. 4	14 Nov. '35	Madrid	.....	5	9 Juli '35	
Athene	.....	7	14 Oct. '33	N.-York F.R.B.	1 1/2	1 Feb. '34	
Batavia	.....	4	1 Juli '35	Oslo	.....	3 1/2	22 Mei '33
Belgrado	.....	5	1 Febr. '35	Parijs	.....	5	31 Dec. '35
Berlijn	.....	4	22 Sept. '32	Praag	.....	3	1 Jan. '36
Boekarest	.....	4	28 Aug. '35	Pretoria	.....	3 1/2	15 Mei '33
Brussel	.....	2	16 Mei '35	Rome	.....	5	9 Sept. '35
Budapest	.....	4	28 Aug. '35	Stockholm	.....	2 1/2	1 Dec. '33
Calcutta	.....	3	28 Nov. '35	Tokio	.....	3.65	2 Juli '33
Dantzig	.....	5	21 Oct. '35	Weenen	.....	3 1/2	10 Juli '35
Helsingfors	.....	4	3 Dec. '34	Warschau	.....	5	26 Oct. '33
Kopenhagen	.....	3 1/2	22 Aug. '35	Zwits. Nat. Bk.	2 1/2	3	3 Mei '35

OPEN MARKT.

	1935				1934	1933	1914
	28 Dec.	23/28 Dec.	16/21 Dec.	9/14 Dec.	24/29 Dec.	25/30 Dec.	20/24 Juli
Amsterdam Partic. disc. Prolong.	3/4	3 1/4-3/8	3-1/2	3-1/4	1/2	3/8-1/2	3 1/8-3/16
Londen Daggeld... Partic. disc.	1/2-1	3/4-13/16	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-2 1/2	1 3/4-2
Berlijn Daggeld... Maandgeld Part. disc. Warenw...	2-3	2-3	3-1/4	3 1/8-3/8	4-1/4	4 1/2-5 7/8	—
New York Daggeld 1) Partic. disc.	3/4	3/4	3/4	3/4	1	1	1 3/4-2 1/2

1) Koers van 27 Dec. en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York *)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
24 Dec. 1935	1.47 1/16	7.27%	59.30	9.72 1/2	24.84	100 1/2
25 " 1935	—	—	—	—	—	—
26 " 1935	—	—	—	—	—	—
27 " 1935	1.47 1/2	7.27%	59.30	9.71 1/4	24.84	100
28 " 1935	1.47 3/16	7.27%	59.28	9.70	24.80 1/2	100 1/2
30 " 1935	1.47 5/16	7.25%	59.25	9.73 1/2	24.82 1/2	100 1/2
Laagste d.w.1)	1.47 1/8	7.25%	59.20	9.69 1/2	24.80	100
Hoogste d.w.1)	1.47 3/4	7.28	59.34	9.73 1/2	24.89	100 1/2
Muntpariteit	2.4878	12.1071	59.263	9.747	34.592	100

Data	Zwitserland *)	Weenen *)	Praag 1)	Boekarest 1)	Milaan **)	Madrid **)
24 Dec. 1935	47.90	—	6.13	1.15	—	20.15
25 " 1935	—	—	—	—	—	—
26 " 1935	—	—	—	—	—	—
27 " 1935	47.89	—	6.11	1.15	—	20.14
28 " 1935	47.89	—	6.11	1.15	—	—
30 " 1935	47.92	—	6.12	1.15	—	20.17 1/2
Laagste d.w.1)	47.82 1/2	27.—	6.08	1.10	—	20.07 1/2
Hoogste d.w.1)	47.92 1/2	27.75	6.15	1.20	—	20.22 1/2
Muntpariteit	48.003	35.007	7.371	1.488	13.094	48.52

*) Notering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave. In 't 1ste of 2de No. van iedere maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
24 Dec. 1935	4,93	6,58%	40,20	67,78 1/2
25 " 1935	—	—	—	—
26 " 1935	4,93	6,59	40,19	67,84
27 " 1935	4,93 1/8	6,58%	40,21	67,85
28 " 1935	4,93 3/4	6,58%	40,21	67,86
30 " 1935	4,93	6,61 1/2	40,26	67,92
31 Dec. 1934	4,94 1/4	6,62	40,30	67,81
Muntpariteit..	4,86	3,90%	23,81 1/4	40 1/8

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	14 Dec. 1925	21 Dec. 1935	23/28 Dec. '35	28 Dec. 1935
Alexandrië..	Piast. p. £	93 1/2	97 1/2	97 1/2	97 1/2
Athene	Dr. p. £	520	520	520	520
Bangkok...	Sh. p. tical	1/10 1/2	1/10 3/8	1/10 3/8	1/10 3/8
Budapest ...	Pen. p. £	16 1/2	16 1/2	16 1/2	16 1/2
Buenos Aires 1	p. pesop. £	18.—	18.15	18.10	18.25
Calcutta	Sh. p. rup.	1/6 1/8	1/6 1/8	1/6 5/32	1/6 1/8
Constantin..	Piast. p. £	612	614	614	614
Hongkong ..	Sh. p. \$	1/3 1/2	1/3 1/2	1/3 3/8	1/3 1/8
Kobe	Sh. p. yen	1/2	1/2 1/32	1/2	1/2 1/16
Lissabon	Escu. p. £	110 1/8	110 1/8	109 1/8	110 1/8
Mexico	\$ per £	17 3/4	17 3/4	17 3/4	17 3/4
Montevideo 2)	d. per £	22	22 1/2	22	22 1/2
Montreal ..	\$ per £	4.96 1/2	4.96 5/8	4.96	4.97 1/4
Riod. Janeiro 3)	d. per Mil.	2 1/16	2 1/32	2 1/8	2 1/16
Shanghai ..	Sh. p. \$	1/2 1/2	1/2 1/2	1/2 1/2	1/2 1/2
Singapore ..	id. p. \$	2 4 3/32	2 4 3/32	2 4	2 4 3/16
Valparaiso 4).	\$ per £	124	125	125	126
Warschau ..	Zl. p. £	26 1/2	26 1/2	26	26 1/2

1) Offic. not. 15 laten, gem. not., welke importeurs hebben te betalen, 1 Oct. 17.02. 2) Offic. not. 12 Dec. 39 1/4; 18 Dec. 39 1/16; 19 Dec. 39 1/8; 23 Dec. 39 1/16; 28 Dec. 39 1/2. 3) Id. 11 Mrt. 4 1/4. 4) 90 dg. Vanaf 28 Aug. laatste "export" notering.

ZILVERPRIJS

Londen 1)	N. York 2)
24 Dec. 1935..	49 3/4
25 " 1935..	—
26 " 1935..	49 3/4
27 " 1935..	49 3/4
28 " 1935..	—
30 " 1935..	22 1/16
31 Dec. 1934..	24 3/4
27 Juli 1914..	24 1/16

GOUDPRIJS 3)

Londen	
24 Dec. 1935....	141/1
25 " 1935....	—
26 " 1935....	—
27 " 1935....	141/-
28 " 1935....	140/11
30 " 1935....	141/3
31 Dec. 1934....	141/-
27 Juli 1914....	84/10 3/4

1) in pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. 3) in sh. p. oz. fine

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen.	14 Dec. 1935	23 Dec. 1935
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank	—	f 5.465.674,94
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten Voorschotten op ultimo November 1935 a/d. gemeent. verstr. op a. haar uit te keeren hoofds. der pers. bel., aand. in de hoofds. der grondbel. en der gem. fondsbel., alsmede opc. op die belastingen en op de vermogensbelasting	f 526.089,21	" 378.929,65
Voorsschotten aan Ned.-Indië	6.815.776,30	" 6.815.776,30
Idem aan Suriname	133.306.378,36	" 128.850.943,04
Idem aan Curaçao	13.191.179,20	" 13.162.831,08
Kasvord. weg. credietverst. a/h. buitenl. Saldo der postrek. v. Rijkscomptabelen Vord. op het Alg. Burg. Pensioenfonds 1)	408.703,41	" 348.868,61
Vord. op andere Staatsbedrijven 1)	118.556.419,68	" 119.598.901,30
Verstr. ten laste der Rijksbegr. kasgeld-leeningen aan gemeenten (saldo) ...	34.472.193,31	" 31.624.381,06
	33.171.005,58	" 31.435.963,95
	37.973.435,28	" 38.092.835,28
Verplichtingen		
Voorschot door De Ned. Bank ingev. art. 16 van haar octrooi verstrekt Voorsch. d. De Ned. Bk. i. rek. crt. verstr. Schatkistbiljetten in omloop	f 8.762.631,48	—
Schatkistpromessen in omloop	413.807.000,—	f 413.807.000,—
v.w. rechtstr. bij De Ned. Bank gepl. Daggeldleeningen	152.930.000,—	" 152.930.000,—
Zilverbons in omloop	—	—
Schuld op ultimo November '35 aan de gem. weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondb. e. d. gem. fondsb. alsmede opc. op die bel. en op de vermogens belasting ..	1.197.715,—	" 1.196.561,50
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenf. 1) Id. a. h. Staatsbedr. der P.T. en T. 1) ...	—	" 119.171,69
Id. aan andere Staatsbedrijven 1)	68.692.665,82	" 73.132.818,11
Id. aan diverse instellingen 1)	79.230.828,08	" 78.868.636,39

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

Vorderingen:	21 Dec. 1935	28 Dec. 1935
Saldo Javasche Bank	—	f 1.326.000,—
Saldo b. d. Postchèque- en Girodienst Betaalmiddelen in 's Lands kas	f 173.000,—	" 1.455.000,—
Verplichtingen:	62.038.000,—	" 62.038.000,—
Voorsschot 's Rijks kas e. a. Rijksinstell. Schatkistbiljetten in omloop	129.100.000,—	" 130.264.000,—
Schuld aan het Ned.-Ind. Muntfonds. Idem aan de Ned.-Ind. Postspaarbank ..	2.000.000,—	" 2.000.000,—
Voorsschot van de Javasche Bank ...	714.000,—	" 714.000,—
	627.000,—	" 627.000,—
	1.831.000,—	" 1.831.000,—

SURINAAMSCHIE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opsch. schulden	Discont.	Div. rekeningen 1)
30 Nov. 1935..	781	1.153	411	570	1.642
23 " 1935..	782	1.040	482	573	1.626
16 " 1935..	783	1.073	484	573	1.644
9 " 1935..	783	1.102	466	564	1.643
26 Oct. 1935..	783	1.186	468	567	1.630
5 Juli 1914..	645	1.100	560	735	396

1) Stuitp. der activa.

STATISTISCH OVERZICHT

Table with columns for GRANEN EN ZADEN (TARWE, ROGGE, MAIS, GERST, LIJNZAAD) and TUINBOUWARTIKELEN (WITTE KOOL, UIEN, ROODE KOOL). Rows list months from 1925 to Dec 30.

Men zie voor de toelichting op dezen staat de nos. van 8, 15 Aug. 1928, 25 Febr. 1931 en 15 Febr. 1933. Tot Jan. 1931 Hard Winter No. 2 van Jan. 1931 tot 16 Dec. 1929 tot 26 Mei 1930 74/5 kg Hongaarsche vanaf 26 Mei 1930 tot 23 Mei 1932 74 kg Zuid-Russische; van 23 Mei 1932 tot 2 Oct. 1933 No. 2 Canada. 4) Tot Canada van 19 Sept. '32 tot 24 Juli '33 62/63 kg Z.-Russ. van 24 Juli '33—7 Oct. '35 64/65 kg La Plata. 5) 7 Dec. 6) 12 Dec. 7) 21 Dec. 8) 28 Dec. 9) 5 Dec. 10) 12 Dec. 11) 19 Dec. 12) 27 Dec.

Table with columns for MINERALEN (STEENKOLEN, PETROLEUM, BENZINE), TEXTIELGOEDEREN (KATOEN, WOL), and DIVERSEN (KOE-HUIDEN, KALK-SALPETER). Rows list months from 1925 to Dec 30.

1) Jaar- en maandgem. afger. op 1/8 pence. 2) 7 3) 14 4) 21 5) 28 6) 4 7) 11 8) 18 9) 5 10) 12 11) 19 12) 23 13) 17 14) 3 15) 10 Dec.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 30 December 1935.

Activa.			
Binnenl. Wis- sels, Prom. enz. in disc.	Hfdbk. f 29.285.387,88 Bijbnk. „ 577.246,65 Ag.sch. „ 3.189.392,92	f	33.052.027,45
Papier o. h. Buitenl. in disconto	.....	„	—
Idem eigen portef.	f 1.617.750,—	„	—
Af: Verkocht maar voor debk. nog niet afgel.	.....	„	1.617.750,—
Beleeningen incl. vrsch. in rek.-crt. op onderp.	Hfdbk. f 92.381.629,44 ¹⁾ Bijbnk. „ 6.901.945,29 Ag.sch. „ 40.352.433,28	f	139.636.008,01
Op Effecten	..... f 133.127.672,03 ¹⁾	„	—
Op Goederen en Spec.	..... f 6.508.335,98	„	139.636.008,01 ¹⁾
Voorschotten a. h. Rijk	.....	„	—
Munt, Goud	..... f 132.599.435,—	„	—
Muntmat., Goud	..... f 510.845.901,08	„	—
	f *643.445.336,08	„	—
Munt, Zilver, enz.	..... f 18.993.943,12	„	—
Muntmat., Zilver	.....	„	662.439.279,20 ²⁾
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfond	.....	„	39.608.737,08
Gebouwen en Meub. der Bank	.....	„	4.600.000,—
Diverse rekeningen	.....	„	6.780.003,02
Staat d. Nederl. (Wet v. 27/5/32, S. No. 221)	.....	„	15.486.148,55
	f	903.219.953,31	

Passiva.			
Kapitaal	..... f	20.000.000,—	
Reservefond	.....	4.049.884,01	
Bijzondere reserve	.....	5.675.000,—	
Pensioenfond	.....	9.949.192,04	
Bankbiljetten in omloop	.....	808.630.110,—	
Bankassignatiën in omloop	.....	267.866,02	
Rek.-Cour. saldo's: Het Rijk	f 3.396.846,38	„	—
Anderen	„ 46.955.545,92	„	50.352.392,30
Diverse rekeningen	.....	„	4.295.508,94
	f	903.219.953,31	
Beschikbaar metaalsaldo	..... f	319.803.975,04	
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is	.....	„	799.509.940,—
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht	.....	„	—

¹⁾ Waarvan aan Nederlandisch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99)..... j 71.153.775,—
²⁾ Waarvan in het buitenland..... „ 75.270.084,69

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud		Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dek-kings perc.
	Munt	Muntmat.				
30 Dec. '35	132599	510.846	808.630	50.620	319.804	77
23 „ '35	132599	504.583	784.447	48.099	325.331	78,9
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen ¹⁾
23 „ 1935	27.366	—	127.772	1.618	2.723
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509

¹⁾ Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. metaal-saldo
28 Dec. '35 ²⁾	102.070	—	157.210	25.770	28.878
21 „ '35 ²⁾	102.420	—	156.870	27.500	28.672
30 Nov. 1935	80.020	22.608	157.225	22.249	30.839
23 „ 1935	80.017	22.456	157.785	18.651	31.899
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Wissels. buiten N.-Ind. betaal.	Dis-conto's	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Dek-kings-percentage
28 Dec. '35 ²⁾	1.780	79.740	—	11.410	56
21 „ '35 ²⁾	2.250	80.830	—	10.880	56
23 Nov. 1935	2.905	10.435	55.713	10.687	57
23 „ 1935	3.001	10.303	53.313	10.242	58
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	44

¹⁾ Sluitpost activa. ²⁾ Cijfers telegrafisch ontvangen.

BANK VAN ENGELAND.

Data	Metaal	Bankbilj. in circulatie	Bankbilj. in Banking Departm.	Other Securities	
				Disc. and Advances	Securities
18 Dec. 1935	200.667	419.464	40.587	7.173	14.181
11 „ 1935	200.063	410.931	48.479	10.080	12.912
22 Juli 1914	40.164	—	29.317	—	33.633

Data	Gov. Sec.	Public Depos.	Other Deposits		Reserve	Dek-kings-perc. ¹⁾
			Bankers	Other Accounts		
18 Dec. '35	82.750	10.254	79.802	37.341	41.204	32,3
11 „ '35	84.213	6.843	94.387	37.204	49.132	35,4
22 Juli '14	11.005	14.736	—	42.185	29.297	52

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

BANK VAN FRANKRIJK.

Data	Goud	Zilver	Te goed in het buitenl.	Wis-sels	Waarv. op het buitenl.	Belee-ningen	Renteloos voorschot v. d. Staat
13 Dec. '35	65.911	678	10	11.023	1.295	5.636	3.200
6 „ '35	65.905	675	17	11.381	1.296	5.694	3.200
23 Juli '14	4.104	640	—	1.541	8	769	—

Data	Bons v. d. zelfst. amort. k.	Diver-sen ¹⁾	Circulatie	Reg. Courant		
				Staat	Zelfst. amort. k.	Parti-culieren
13 Dec. '35	5.800	2.402	80.848	91	2.780	9.111
6 „ '35	5.800	2.431	81.689	82	2.751	8.805
23 Juli '14	—	—	5.912	401	—	943

¹⁾ Sluitpost activa.

DUITSCHER RIJKS BANK.

Data	Goud	Daarvan bij buitenl. circ. banken ¹⁾	Deviezen als goud-dekking geldende	Andere wissels en cheques	Belee-ningen
14 Dec. 1935	82,4	20,2	5,4	3.927,0	47,5
7 „ 1935	88,3	21,1	5,3	3.942,4	41,7
30 Juli 1914	1.356,9	—	—	750,9	50,2

Data	Effec-ten	Diverse Activa ²⁾	Circu-latie	Regg.-Crt.	Diverse Passiva
14 Dec. 1935	346,9	780,1	4.067,2	720,7	290,8
7 „ 1935	346,6	778,9	4.044,6	735,5	290,4
30 Juli 1914	330,8	200,4	1.890,9	944,—	40,0

¹⁾ Onbelast. ²⁾ W.o. Rentenbankscheine 14, 7 Dec., resp. 18, 20 mill.

NATIONALE BANK VAN BELGIË (in Belga's).

Data 1935	Goud		Munt en diversen	Binnen- en buitenlandse wissels	Beleeningen op Belgische Staatsfondsen	Voorschot aan den Staat	Overheids-fondsen	Circulatie	Regg. Crt.	
	Munt en metaal	Munt							Schatkist	Partic.
19 Dec.	3.462	68	1.299	89	162	40	4.109	37	968	
12 „	3.462	65	1.307	108	162	40	4.138	21	977	

FEDERAL RESERVE BANKS.

Data	Goudvoorraad			Wissels	
	Totaal bedrag	Goud-certifi-caten ¹⁾	„Other cash“ ²⁾	In her-disc. v. d. member banks	In de open markt gekocht
4 Dec. '35	7.427,9	7.410,4	225,4	5,4	4,7
27 Nov. '35	7.284,3	7.266,7	227,2	6,0	4,7

Data	Belegd in U. S. Gov. Sec.	F. R. Notes in circula-tie	Totaal Depo-sito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings-perc. ³⁾	Algem. Dek-kings-perc. ⁴⁾
4 Dec. '35	2.430,2	3.648,2	6.231,2	130,4	77,5	—
27 Nov. '35	2.430,2	3.626,8	6.124,3	130,4	77,0	—

¹⁾ Deze certificaten werden door de Schatkist aan de Reserve Banken gegeven voor de overname van het goud, toen de \$ op 31 Jan. '34 van 100 op 59,06 cents werd gedevalueerd.

²⁾ „Other Cash“ does not include Federal Reserve Notes or a Bank's own Federal Reserve bank notes.

³⁾ Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opeischbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. ⁴⁾ Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Data	Aantal leening.	Dis-conto's en beleen.	Beleg-gingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal depo-sito's	Waarvan time deposits
27 Nov. '35	—	8.152	12.480	4.759	25.167	4.872
20 „ '35	1	8.002	12.488	4.754	25.003	4.872

De posten van De Ned. Bank, de Javasche Bank en de Bank of Eng-land zijn in duizenden, alle overige posten in miljoenen van de be-treffende valuta.